

1518

התקשרות

מצורף גם
לשבועון
כפר חב"ד

jem 173058, Levi Freidin

מוצאי יום־כיפור ה'תש"א

"ביום הכיפורים, כל יהודי הוא כמו הכהן הגדול בעבודתו בקודש הקודשים. במילים ספורות בתפילת יום הכיפורים, מביאים אושר על כל השנה" / התוועדות עם הרבי

עד היכן מגיעה עבודת התשובה? מאמר חסידות לימי התשובה

03

כל יהודי הוא ה"כהן גדול" בבית המקדש שלו, וכמו הכהן הגדול – בבוא יום הכיפורים עליו לעשות בעצמו את כל העבודות, מבלי לסמוך על מישהו אחר. ובעבודה שצריך לעשות יש שני סוגים: עבודות בקדשי קדשים בבגדי לבן, ושאר העבודות בבגדי זהב. מה משמעות הדברים עבור כל אחד מאיתנו? • **התוועדות עם הרבי**

04

עשרת ימי תשובה, ששיאם ביום הכיפורים, הם ימי "קירוב המאור אל הניצוץ", כדברי חכמינו "דרשו השם בהמצאו, קראוהו בהיותו קרוב – אלו עשרה ימים שבין ראש השנה ויום הכיפורים". במאמר שלפינו, מבאר הרבי את משמעות עבודת התשובה המיוחדת של ימים אלו. • **מאמר חסידות של הרבי**

19

שירת האזינו נושאת בתוכה סתירה פנימית. מצד אחד זו שירה, מצד שני התוכן שלה נוקב ולא נעים. החיבור הזה מתאפשר כאשר מסתכלים על הדברים במבט חדש, מבט שיכול לשנות גם את חיינו. • **שיעור בלקוטי שיחות**

ה

שבת, שבת תשובה - באופן נדיר יחסית - נקרא את פרשת האזינו. בשיעור בלקוטי שיחות, אנחנו מנסים ללכת בעקבות תמיהה פשוטה וחזקה: האזינו היא כולה שירה, אך איך זה הולם את התוכן של הפסוקים, שיש בו הרבה דברי תוכחה ופורענות לעם ישראל? התשובה המקורית נותנת לנו מבט נכון יותר על החיים שלנו באופן כללי.

בנושא יום הכיפורים, הבאנו את דברי הרבי במדור ההתוועדות. הרבי אומר שכל יהודי הוא הכהן הגדול בבית המקדש שבתוכו, ומסביר מהי 'עבודת יום הכיפורים' שלנו. בנוסף לכך, הבאנו מאמר חסידות של הרבי בנושא התשובה ועד היכן היא מגיעה. את המאמר ניקדנו, חילקנו לפרקים והוספנו כותרות וביאורי מושגים בעת הצורך.

נסיים בברכתו של הרבי בערב יום הכיפורים: "ייתן השם יתברך חתימה וגמר חתימה טובה בטוב הנראה והנגלה למטה מעשרה טפחים - לכל אחד ואחת בכל המצטרך לכל אחד ואחת, בגשמיות וברוחניות, ובגשמיות וברוחניות גם יחד".

גמר חתימה טובה!

ווארט חסידות - 8 • עת לדעת - 10
 • לוח חב"ד - 12 • שניים מקרא ואחד
 תרגום - 27 • זמנים ושיעורי השבוע - 32

צעירי אגודת חב"ד באה"ק ת"ו
 יו"ר: הרב יוסף יצחק הכהן אהרונוב
 עורך: שלום בלוי
 מו"ל: המרכז לעזרי שליחות, ת"ד 1122 כפר חב"ד
 6084000 • ISSN 7474-0793 • גיליון 1518
 לתגובות, הערות וחומרים לפרסום: HitkashrutEdit@gmail.com
 התמונות מפורסמות באדיבות חברת JEM ותודתנו נתונה להם

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד
 לחיזוק ההתקשרות לכ"ק אדמו"ר רבי
 מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש
 צוקללה"ה נבג"מ ז"ע

כל יהודי הוא "הכהן הגדול" בבית המקדש שבנשמתו

(משיחת ז' תשרי תשי"ד – תורת מנחם, כרך י, עמוד 15)

בעבודת הכהן גדול ביום הכיפורים [בבית המקדש, ישנם] שני סוגים: חלק מהעבודה עשה בבגדי זהב, וחלק מהעבודה בבגדי לבן, פשתן טהור. העבודות בעזרה ובהיכל, היה הכהן גדול עושה בבגדי זהב; והעבודות בקדשי קדשים היה עושה בבגדי לבן.

[ו]אינו מובן: למה דווקא בקדשי קדשים הייתה העבודה בבגדי לבן?

[הרי] הטעם שהכהונים בעבודתם הוצרכו ללבוש בגדים שהם "לכבוד ולתפארת", זהו לפי שבקדושה צריכים להשתמש בדברים היפים והטובים ביותר. וכיוון שזהב תופס מקום חשוב ועושה רושם על האדם, לכן צריכה להיות העבודה בבית המקדש, בפרט ביום הכיפורים, בבגדי זהב.

[ו]הלא קדשי קדשים הוא מקודש עוד יותר, ובוודאי שהעבודה שם הייתה צריכה להיות בבגדי זהב!

והעניין בזה: כל אחד צריך לעבוד את השם יתברך לפי כל הכוחות שלו. כאשר באים לגביר עבור צדקה, אינו יכול לטעון שיצא ידי חובתו בתורה, תפילה, לימוד החסידות ולימוד הנגלה. עליו לדעת שבבית המקדש הוצרכו להיות **בגדי זהב**.

מצד שני, צריכים לזכור שאי אפשר לצאת ידי חובה רק על ידי החזקת הישיבות וכיוצא בזה, אלא צריכים גם 'בגדי לבן', בגדים טהורים ונקיים, עניינים רוחניים שהם טהורים ומופשטים מגשמיות וחומריות.

וכל אחד מהם צריך להיות מתאים למקומו: בעבודות שהן מחוץ לקדשי קדשים - צריכים 'בגדי זהב'; אבל כאשר מדובר אודות קדשי קדשים שבנשמתו של כל יהודי, שם אין להכניס זהב. העבודות בקדשי קדשים צריכים לעשות ב'בגדי לבן'.

חורבן בית המקדש היה רק בבית המקדש הגשמי. אבל בית המקדש הרוחני שנמצא בתוך כל יהודי פנימה, בית המקדש שנמצא בנשמתו של כל יהודי, הרי הוא נשאר תמיד בשלמותו. ובבוא יום הכיפורים, צריך כל יהודי, שהוא ה"כהן גדול" בבית המקדש שלו, לעשות [בעצמו את] כל העבודות, מבלי לסמוך על מישהו אחר.

ובעבודה שצריך לעשות יש שני סוגים: עבודות בקדשי קדשים בבגדי לבן, ושאר העבודות בבגדי זהב. בנוגע לדברים שהם מחוץ לקדשי הקדשים, יודע הוא [שעליו לתת את ה'זהב' שלו]. כיוון שהקדוש ברוך הוא נתן לו כסף ונשמה יהודית, אסור לו להתכסות ב'בגדי לבן', בגדים טהורים ונקיים שכל דבר שעליהם נחשב לכתם. כך שכאשר פונים אליו אודות כסף, יאמר שילכו למישהו אחר, כיוון שהוא קדוש וטהור. הוא יודע שבבית המקדש, הישיבה, בית הכנסת ובית המדרש, זקוקים לזהב - ועליו לתת זהב.

אבל כשמגיע לקדשי קדשים, אזי הוא שווה עם כולם. הוא לא מתהלך ב'בגדי זהב' אלא ב'בגדי לבן', בגדים לבנים טהורים מגשמיות וחומריות. הוא יודע שבקדשי קדשים לא נמצא שום דבר, אלא רק הקדוש ברוך הוא, התורה (הארון והלוחות) והכהן גדול...

כשם שהכהן גדול, לאחריו כל עבודתו בבגדי זהב ובגדי לבן, היה מתפלל תפילה קצרה, ובמילים ספורות אלה היה פועל שנה טובה עבורו, עבור שבטו, ועבור כל ישראל שבכל העולם, גם בגשמיות - כך גם כל יהודי, כאשר עובד את עבודתו בקדשי קדשים שבנפשו פנימה, הנה במילים ספורות וברגעים ספורים ממשיך אושר על כל הימים של כל השנה.

וכשם שתפילת כהן גדול הייתה בשביל כל ישראל, כך גם תפילתו של כל יהודי ביום הכיפורים, בהיותו בבגדי לבן, בלב טהור וכוונה טובה - פועלת לא רק בשביל עצמו ועבור משפחתו, אלא גם עבור כל ישראל, להמשיך שנה טובה ומתוקה ברוחניות ובגשמיות.

הלך ראשון: כוח מסירות הנפש של הגשמה – יכול להיות גלוי ויכול להיות נסתר

א. רחל – מסירות נפש גלויה; אסתר – מסירות נפש נסתרת

הנה פתיב "ורחל היתה יפת תאר ויפת מראה", דקא (והכוונה היא) על כנסת ישראל [ספירת המלכות העליונה, הכוללת את כל עם ישראל] ונשמות ישראל - שנקראים בשם רחל וגם בשם אסתר.

וכתב רבנו [אדמו"ר הזקן] בתורה אור², שהשם רחל הוא כמו שפתוב [כפשה לטבח יובל] וקרחל לפני גזייה נאלמה [ולא יפתח פיו]³. והינו, ש[זהו מצב שבו] רצונו [של יהודי] הוא באופן שמיניח את עצמו להיות נמשך [אחרי ה'] היכן שמושכים אותו, עד כדי מסירות נפש, "כצאן לטבח".

והכונה בזה היא (לא [מסירות נפש] באופן קשה כו', וגם לא כמו שהיא בחסד וברחמים, אלא) בענינים טובים. הינו, שעבודתו בתורה ומצוותיה היא באופן של מסירות נפש, שהוא ענין מסירת הרצון כו'.

וכאשר כח המסירות נפש הוא בהתגלות, אזי נקראים ישראל בשם רחל.

אמנם, ישנו מצב שפח המסירות נפש הוא בהעלם.

והינו, שלא פטעות העולם שאז [במצבים כאלה] אין [בכלל אצל יהודי] ענין המסירות נפש, שהרי ענין המסירות נפש ישנו תמיד בשלמותו ובתקפו - אלא ש[במצבים אלה] הוא בהעלם והסתר.

ואז נקראים ישראל בשם אסתר, מלשון "הסתר אסתיר"⁴. ומאמר רבותנו זכרונם לברכה⁵ "אסתר מן התורה מנין? שגאמר 'ואנכי הסתר אסתיר'".

יהודים נקראים בשני השמות: רחל, ואסתר.

כל אחד מהשמות מבטא מצב רוחני שונה:

כאשר כוח מסירות הנפש של יהודי גלוי ופעיל, והוא מניח את עצמו ורצונותיו בצד ומתמסר לה' לחלוטין – הוא נקרא בשם "רחל" ("כרחל לפני גוזייה נאלמה").

כאשר כוח מסירות הנפש נעלם ונסתר (על אף שהוא תמיד קיים בשלמותו ובתוקפו) – הוא נקרא בשם "אסתר" ("הסתר אסתיר").

תשובה עתיקה

עשרת ימי תשובה, ששיאם ביום הכיפורים, הם ימי "קירוב המאור אל הניצוץ", כדברי חכמינו "דרשו השם בהמצאו, קראוהו בהיותו קרוב – אלו עשרה ימים שבין ראש השנה ויום הכיפורים".

במאמר שלכנינו, מבאר הרבי את משמעות עבודת התשובה המיוחדת של ימים אלו.

מאמר "שיר המעלות" – ראש השנה תשי"ט תורת מנחם, כרך כד, עמוד 3

עריכה:
הרב שמואל רסקין

1. ויצא כט, יז.
2. כג, ב ואילך.
3. ישעיהו נג, ז.
4. וילך לא, יח.
5. חולין קלט, ב.

הלך שני: במצב הדברים הראוי – יהודי מקיים את המצוות, מתוך קבלת עול ושמוחה של מצווה

ב. תואר – מצוות עשה; מראה – מצוות לא תעשה

והנה, כאשר ישאל הם כדבעי [כראוי], שאלו נקראים בשם רחל, אזי עבודתם היא כמו שכתוב "ורחל היתה יפת תאר ויפת מראה".

והענין בזה:

דהנה, ענין התאר הוא בציר תמונת האברים, שהם מכונים זה לזה ובערך זה לזה.

וענין האברים למעלה הוא ענין "רמ"ח [248] אברים דמלקא" (אברי המלך, הקדוש ברוך הוא, כביכול) - וענין זה נעשה על ידי קיום רמ"ח מצוות עשה [כמו שכל אבר הוא כלי שדרכו מתגלה ופועל כוח של הנשמה, כך כל מצווה מגלה אור אלוקי מסוים בעולם].

וכמאמר רבותנו זכרונם לברכה⁶ על פסוק⁷ "ועשיתם אתם" - "מעלה הכתוב פאלו עשאוני" [וקוראים את הפסוק כאילו כתוב "ועשיתם אתם". כלומר, שבעשיית מצווה יהודי 'עושה', כביכול, את אותו כוח אלוקי שמתאים למצווה זו].

וענין המראה הוא זיו קלסתר פנים,

ושלך [מראה הפנים] לבחינת המוחין, כמו שכתוב⁸ "חכמת אדם תאיר פניו".

והמשכת בחינת המוחין היא על ידי שם"ה [365] לא תעשה, שהם כנגד שם"ה גידים [הכוונה למערכת כלי הדם, שהם מוליכים חיות מהמוח אל כל אברי הגוף. וכך, מצוות לא תעשה קשורות לדרגת המוחין האלוקיים הנעלים].

במצב רוחני של "רחל" – העבודה היא בבחינת "יפת תואר ויפת מראה" (הפסוק שנאמר בתורה על רחל):

תואר – הפרופורציות בין האברים ומבנה הגוף. ובעבודה הרוחנית: קיום מצוות עשה (שהן ה'אברים' שמגלים את הכוחות האלוקיים).

מראה – תואר הפנים. ובעבודה הרוחנית: שמירת מצוות לא תעשה (שהן ה'גידים' שמוליכים את החיות מהמוחין האלוקיים).

ג. ה'יופי' – על ידי שמחה של מצווה, יחד עם קבלת עול

והנה, נוסף על ענין התאר והמראה עצמם, צריך להיות בהם גם ענין היפי, "יפת תאר ויפת מראה".

והענין בזה:

דהנה, יפי הוא מהתפללות כמה גונון יחד דוקא. שהרי גון אחד - לבן, ירוק או אדם - אין בו יפי. והיפי הוא רק מהתפללות ג' הגונונים יחד.

וענינו בעבודה הוא התפללות ג' הקוין שעליהם העולם עומד (התורה, התפילה והמצוות).

והתפללות זו נעשית על ידי שמחה של מצווה.

כידוע, שלא מספיק קיום המצוות עצמם -

גם כאשר אין זה בדרך "מצות אנשים מלמדה"⁹ [בעשייה מאולצת ללא חיות], אלא בדחילו ורחימו [ביראה ואהבה לה], שעל ידי זה פרחא לעילא [המצוות עולות למעלה]¹⁰;

אלא צריך להיות העבודה בשמחה דוקא [שמחה היא התכללות, כי יש בה חיבור פנימי של האדם עם כל מכלול תכונותיו השונות אל משמעות המצווה].

שזהו [קיום המצוות בשמחה] ענין עקרי בעבודה. כמו שכתוב¹¹ "עבדת את ה' אלקיך בשמחה ובטוב לבב", ונפול הלשון "בשמחה ובטוב לבב" מורה על רבוי השמחה.

הכרח ענין השמחה, כיון שהעצבות - הנה לא זו בלבד שאין בה מעלה, אלא עוד זאת, שענין העצבות הוא מלקל. וגם ענין המרירות הוא רק הכנה לעבודה. אבל העבודה דתורה ומצוות עצמה צריכה להיות בשמחה דוקא, ובשמחה יתרה.

ואף שידוע ומבאר בכמה מקומות שהעבודה דתורה ומצוות צריכה להיות בקבלת על [מתוך ציות לציווי ה'], כלשון חכמינו זכרונם לברכה¹²: "על מצוות", "חקה חקקתי גזרה גזרתי"¹³ - הרי

9. ישעיהו כט, יג.

10. תקו"ז ת"י (כה, ב). תניא פרקים לט-מ.

11. תבוא כה, מז.

12. משנה ברכות יג, א. ועוד.

13. במדב"ר ריש פרשת חוקת.

6. ראה זח"ג קיג, א. ויק"ר פ"ה ז.

7. בחוקותי כו, ג.

8. קהלת ח, א.

מלשון "הסתר אסתיר" [הסתר כפול].

"אסתר" הוא תואר שמבטא הסתרה כפולה (הסתר אסתיר). זהו תיאור למצב שבו ליהודי יש חסר בקיום מצוות עשה ואף נכשל בשמירה על מצוות לא תעשה.

ה. התיקון למצב – עבודת התשובה

אך מכל מקום, בל יאמר לנפשו נואש, חס ושלום. כי "אסתר - מן התורה מנין", שגם מן התורה יש לו עצה לזה [כביכול קוראים כך את מאמר חז"ל: "אסתר - מן התורה". גם למצב הרוחני של 'אסתר', יש פתרון בתורה].

והוא ענין **עבודת התשובה**. שעל ידי התשובה הרי הוא מתקן כל זה.

ובתשובה גופא [עצמה] יש ב' בחינות: תשובה תמאה ותשובה עילאה [תשובה תחתונה, ותשובה עליונה].

דתשובה תמאה היא העבודה בכחותיו הפנימיים לתקן את עניניו הבלתי רצויים; **ותשובה עילאה** היא העבודה שמצד כחות מקיפים [תשובה תמאה היא תהליך של שינוי התנהגות, שבו האדם מתקן את עצמו בעזרת הכוחות הטובים שבו. תשובה עילאה היא תהליך של השתנות עצמית, שנובעת ממקור עליון שגבוה מכל מכלול כוחות הנפש שלו].

ובענין זה איתא במאמר של אחד הרבנים¹⁶ מאמר העולם [פתגם עממי]: "כשאי אפשר ללכת מלמטה, הולכים מלמעלה" [זהו החלק הראשון של פתגם הרבי מהר"ש: "העולם" אומר שכשאי אפשר ללכת מלמטה הולכים מלמעלה. ואני אומר, מלכתחילה יש ללכת מלמעלה].

והינו, שכאשר אינו יכול לפעל העבודה דתשובה תמאה [משום שמצבו הרוחני נחות כל כך, שאין בכוחו לתקן את עצמו], אזי יתחיל בעבודה דתשובה עילאה, עם כחות המקיפים שבנפשו.

למצב הרוחני של "אסתר" יש תיקון, והוא עבודת התשובה.

ענין העבודה בקבלת על אינו סותר לענין העבודה בשמחה.

כי גם בהיותו בקבלת על, הנה כאשר מתבונן שהקדוש ברוך הוא בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו, וקדשנו במצוותיו, שזהו ענין ששש רק בק ישראל דוקא, הנה מזה גופא ישמח לבו.

ובפרט כשיתבונן בגדלת הבורא יתברך, שאז ישמח יותר בקיום המצוות. ועל דרך משל מקיום בקשת ופקדת חכרו, שאינו דומה אם המבקש והמפקד הוא איש פשוט או שר או שהוא מלך [שאינו עצם קבלת הציווי מאישיות חשובה מעורר תחושת שמחה ואושר מהאפשרות לקיים את הוראתו]. ועל אחת כמה וכמה שהציווי הוא ממלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא.

ולכן, הנה עם היותו בקבלת על, ולפעמים גם במרירות, מצד ענינים שונים, הנה ביחד עם זה הרי הוא גם בשמחה.

וכאשר עבודתו היא בשמחה, הנה על ידי השמחה של מצוה נעשה ענין היפי, שזהו ענין "יפת תאר ויפת מראה".

מלבד עצם קיום המצוות, ישנו גם ה"יופי" בעבודה הרוחנית – שנוצר משמחה של מצווה (שבאה יחד עם קבלת על).

הלך שלישי: כשיש בעיה עמוקה בקיום המצוות, אפשר לתקן אותה בעבודת התשובה

ד. אסתר – כישלון בקיום המצוות

אמנם, כאשר העבודה אינה כדבעי, אזי נקראים ישראל בשם **אסתר**, מלשון "הסתר אסתיר", ב' פעמים הסתר.

דהנה, ברחל יש ב' פעמים יפי, היפי בתאר והיפי במראה. וכמו שכתוב¹⁴ "הנה יפה רעיתי, הנה יפה עיניך יונים" [תכונת היופי מופיעה פעמיים], שהם ב' בחינות היפי - ד"יפת תאר" על ידי מצוות עשה, ו"יפת מראה" על ידי מצוות לא תעשה.

ולכן, כאשר חסר ענין היפי, ועוד זאת שחסר גם בהתאר, בקיום מצוות עשה; ויתירה מזה, שחסר גם בהמראה, שנכשל בענינים בלתי רצויים (מצוות לא תעשה) - הנה אז נקרא בשם **אסתר**¹⁵,

16. ד"ה שיר המעלות תרס"ד (סה"מ תרס"ד ע' רמז). וראה גם מאמרי אדה"ת תקס"ה ח"ב ע' תתקיג. אה"ת מג"א ע' מה. נ"ך ח"א ע' רפח.

14. שיר השירים א, טו.
15. וכדברי חז"ל (מגילה יג, א) "אסתר ירקוקת (מכוערת) היתה".

וְכִמוֹ כֵּן יוֹבֵן שֶׁעַל יְדֵי הָעֲבוּדָה בְּבַחֲיַנֵּת
עֵתִיק שְׁבִנְפֵּשׁוּ

דְּפָרוּשׁ עֵתִיק הוּא מְלִשׁוֹן נִעְתָק [נבדל], כְּמוֹ
"הַמְעַתֵּיק הָרִים" [ה' מסלק הרים והופך אותם]¹⁸.
וְעִנְיָנוּ בְּעֲבוּדָה שְׁמַעְתִּיק אֶת עֲצָמוֹ מִהַמְדוּת דְּנִפְשׁ
הַבְּהִמִית, וּבְפָרֵט מִהַמְדוּת דִּי־צָר הָרַע, וּמִתְעַלָּה
מֵהֶם -

הִנֵּה עַל יְדֵי זֶה מְגִיעַ בְּבַחֲיַנֵּת עֵתִיק שְׁלִמְעָלָה,
אֲף שֶׁהוּא בְּאִין עֲרֹךְ כָּלֵל.

וְזֶהוּ גַם מֵה שְׁאִמְרוּ רְבוּתֵינוּ זְכוּרֵנוּם לְבִרְכָה¹⁹,
שֶׁהִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְבַקֵּשׁ "פְּתַחוּ לִי כַחוּדָה שֶׁל
מַחֵט (וְעַל יְדֵי זֶה) וְאֲנִי אֶפְתַּח לָכֶם כַּפְתָּחוּ שֶׁל
אוֹלָם".

וְעַל דֶּרֶךְ מְאֹמֵר רְבוּתֵנוּ זְכוּרֵנוּם לְבִרְכָה²⁰ עַל
פְּסוּק "בְּזֹאת יָבֵא אֶהְרֹן אֶל הַקֹּדֶשׁ"²¹: "בְּאִיזָה
זְכוּת הִיָּה אֶהְרֹן נִכְנס לְבֵית קֹדֶשׁ קְדוֹשִׁים? זְכוּת
[מִצְוֹת בְּרִית] הַמִּילָה הִיָּתָה נִכְנָסֵת עִמּוֹ"²².

וּמְבָאָר בְּזֶה, שֶׁעִנְיָן הַמִּילָה הוּא הִסְרַת הַמְחִיצָה
בֵּין הַטּוֹב וְהַקֹּדֶשׁ לְלַעֲוִימַת זֶה [לְכוּחוֹת הַטּוֹמָאָה
שֶׁבְצַד הַנְּגִדִי. הַמִּילָה הַפִּזִייתִית הִיא פְּרִיעַת הָעֵרְלָה
הַמְכַסֶּה עַל הַבָּשָׂר, וּבְרוּחוֹנִיּוֹת הַכוּוֹנָה הִיא
לְהַתְרוֹמְמוֹת מֵתְאוֹת הָעוֹלָם וְהַתְּחַבְּרוֹת אֶל
הַקְּדוּשָׁה].

וְעַל יְדֵי זֶה "יָבֵא [אֶהְרֹן] אֶל הַקֹּדֶשׁ מִבֵּית
לְפָרְכָת"²³, הִיָּנוּ, לְהִיּוֹת הָעֲבֵרַת מִסָּךְ הַפְּרָכָת
וְהַמְחִיצָה הַמְפַסְקֶת בֵּין קֹדֶשׁ וּבֵין קֹדֶשׁ הַקֹּדֶשׁ שִׁים
[הַהִפְרָדָה בֵּין שֵׂי אֵי הַקְּדוּשָׁה הַבְּלַת־מוֹגַבְּלַת לְבִין
רְמוֹת הַקְּדוּשָׁה הַרְגִילוֹת - מִתְּבַטְּלַת].

[וְזֹאת], אֲף שֶׁהַמְחִיצָה שְׁבַמְיָלָה אֵינָה בְּעֲרֹךְ
כָּלֵל לְמַחֲצֵת הַפְּרָכָת שְׁבִין קֹדֶשׁ וְקֹדֶשׁ הַקֹּדֶשׁ שִׁים.

וְכִמוֹ כֵּן יוֹבֵן שֶׁעַל יְדֵי הָעֲבוּדָה בְּבַחֲיַנֵּת עֵתִיק
בְּנִפְשׁוֹ, בְּחִינַת "עַל" שְׁבִנְפֵּשׁוּ, מְגִיעַ לְבַחֲיַנֵּת "עַל
הַנְּיָ", "לְפָנֵי הַנְּיָ".

הַדֶּרֶךְ לְהַגִּיעַ לְבַחֲיַנֵּת "עֵתִיק", הָאֱלוֹקוֹת
הַבְּלַת־מוֹגַבְּלַת, הִיא הָעֲבוּדָה שֶׁל הָאָדָם
בְּבַחֲיַנֵּת "עֵתִיק" שְׁבִנְפֵּשׁוּ: הַתְּנַתְּקוֹת (הַעֲתָקָה)
מִהַחִיבּוֹר הַרְגִישִׁי לְעִנְיָנֵי הָעוֹלָם וְהַתְּמַסְרוֹת
לְרַצוֹן הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא.

בְּתִשׁוּבָה יֵשׁ שְׁנֵי סוּגִים: תִּשׁוּבָה תְּתָאָה - שְׁבָה
הָאָדָם מִתְּקַן אֶת הַתְּנַהְגוּתוֹ בְּעִזְרַת הַכּוּחוֹת
הַפְּנִימִיִים הַטּוֹבִים שֶׁבְּתוֹכּוֹ; וְתִשׁוּבָה עֵילָאָה
- שְׁבָה הָאָדָם עוֹבֵר תְּהַלִּיךְ שִׁינוּי כּוֹלֵל, מִכּוּחַ
הַכּוּחוֹת הַמְּקִיפִים הַנְּעִלִים.

תִּשׁוּבָה עֵילָאָה מֵאִפְשֵׁרֶת גַּם לִיהוּדִי שְׁאִינְנוּ
יְכוּל לְשׁוּב בְּתִשׁוּבָה בְּצוּרָה הַרְגִילָה - לְתַקַּן
אֶת עֲצָמוֹ.

**הַלֵּךְ רְבִיעִי: הַתִּשׁוּבָה בְּעִשְׂרֵת יְמֵי תִשׁוּבָה -
תִּשׁוּבָה עֵלְיוֹנָה שְׁמַגִּיעָה לְבַחֲיַנֵּת עֵתִיק**

ו. עֲבוּדַת עֵשֶׂרֶת יְמֵי תִשׁוּבָה - לְהַגִּיעַ לְבַחֲיַנֵּת עֵתִיק

וְזֶהוּ הָעֲבוּדָה דְּעֵשְׂרֵת יְמֵי תִשׁוּבָה, לְהַגִּיעַ
[בְּתִשׁוּבָה עֵילָאָה] לְהַתְּשׁוּבָה דְּבַחֲיַנֵּת עֵתִיק
[דְּרַגַּת אֱלוֹקוֹת גְּבוּהָה בְּיוֹתֵר, שֶׁמְקוּמָה מֵעַל שֵׁם
הַיְ' - שְׁמוֹ הַקְּדוֹשׁ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא].

וְכִמוֹ שְׁפָתוֹב¹⁷ [בְּתַפִּילַת חֲנָה - שֶׁהִיא הַפְּטֵרַת
רֹאשׁ הַשָּׁנָה, בְּתַחֲלִיל עֵשֶׂרֶת יְמֵי תִשׁוּבָה]
"וְתַתְּפִיל עַל הַיְ'", לְמַעַל מְבַחֲיַנֵּת הַנְּיָ, עַד
לְבַחֲיַנֵּת עֵתִיק.

וְכִמוֹ כֵּן גַּם בְּגִמְרָה סִיּוּם וְחוֹתֵם עֵשְׂרֵת יְמֵי תִשׁוּבָה,
בְּיוֹם הַפְּפוּרִים, שֶׁהָעֲבוּדָה הִיא בְּאִפְסָן דְּ"לְפָנֵי הַנְּיָ"
תְּסַהְרוּ, לְמַעַל מְבַחֲיַנֵּת הַנְּיָ, עַד לְבַחֲיַנֵּת עֵתִיק.

בְּעֵשֶׂרֶת יְמֵי תִשׁוּבָה, הָעֲבוּדָה הִיא עֲבוּדַת
הַתִּשׁוּבָה הָעֵלְיוֹנָה - שְׁמַגִּיעָה עַד לְבַחֲיַנֵּת
"עֵתִיק".

ז. הַהֲגָעָה לְעֵתִיק - עַל יְדֵי הַתְּנַתְּקוֹת מִהַמִּידוֹת הַרְעוֹת

אֲמַנְסֵם, עֲדִין צְרִיךְ לְהִבִּין: אֵיךְ אֶפְשָׁר לְהַגִּיעַ
לְבַחֲיַנֵּת עֵתִיק [שֶׁהִיא גְבוּהָה וְנַעֲלָה מִכָּל אִפְשֵׁרוֹת
לְהַשִּׁיג אוֹתָהּ]?

וְיוֹבֵן עַל פִּי הַמְּבָאָר בְּמִקּוֹם אַחַר בְּעִנְיָן "בְּכָל
מְאֻדָּה". שֶׁעַל יְדֵי מְאֻד שְׁלֵף [הַתְּבַטְּלוֹת וְהַתְּמַסְרוֹת
מוֹחֲלֵט לַה'] מִמְּשִׁיכִים מְאֻד שְׁלִמְעָלָה [אֶת
הַבַּחֲיַנֹּת הָאֱלוֹקוֹתִית הָעֵלְיוֹנוֹת בְּיוֹתֵר, שֶׁלְּמַעַלָה
מִכָּל הַגְּבֻלָה], אֲף שֶׁהוּא בְּאִין עֲרֹךְ [שְׁאִין שׁוֹם
הַשׁוּוּאָה וְעֲרֹךְ בִּינֵיהֶם].

18. איוב ט, ה.

19. ראה שהש"ר פ"ה, ב [ב]. הקדמה של ספר חרדים.

20. שמו"ר פל"ח, ח.

21. אחרי טז, ג.

22. ובמ"א איתא מפני מה כה"ג משמש בשמונה בגדים אלא כנגד מילה
שהיא לשמונה ימים.

23. אחרי טז, ב.

17. שמואל א' א, י.

עשרת ימי תשובה

לשוב בשמחה

עבודת התשובה, אף שהיא קשורה בצער עמוק, חייבת להיעשות מתוך שמחה. שהרי כל מצווה יש לקיים מתוך שמחה, שמחה של מצווה, ואם-כן, בוודאי שיש לקיים מתוך שמחה מצווה חשובה כתשובה, שבכוחה לתקן פגמים בכל המצוות.

ואכן, נוסף על תחושת הצער שבתשובה, יש בה גם שמחה, שהרי היא מאפשרת לחוטא לחזור ולהידבק בקב"ה, ואין לך שמחה גדולה מזו.

במילים אחרות: שני חלקים בתשובה: א) חרטה על העבר, ב) החלטה טובה על להבא. החרטה נעשית מתוך מרירות, ואילו ההחלטה הטובה נעשית בשמחה עצומה.

(ליקוטי-שיחות, כרך ב, עמ' 389)

ענוה ותשובה

מי שהוא גס-רוח ושחצן, קשה לו להגיע לידי תשובה, וייתכן שלעולם לא יבוא לידי כך. ושלוש סיבות לדבר:

א) אדם כזה ימצא תמיד סיבות והצטדקויות להנהגתו הרעה, ויוכיח כי לאמיתו של דבר הצדק איתו.

ב) אם נכשל בעניין שלא ניתן לעוטפו במעטה של יושר, יתלה את הקולר באחרים (בסביבתו; ביצרו-הרע הגדול; וכיוצא בזה), כך שהוא עצמו יישאר תמיד חף מפשע.

ג) אם אינו מצליח למצוא סיבה חיצונית ו'תירוץ' להנהגתו הרעה, יעדיף להתעלם ממנה כליל, בבחינת "על כל פשעים תכסה אהבה".

לעומת זאת, הענוותן מסוגל לשפוט את עצמו ולהוציא פסק-דין אמת, בלי סילוף עובדות ובלי להמציא אמתלאות שאין להן שחר.

(ליקוטי שיחות, כרך א, עמ' 130)

המש דרכי תשובה

הרב הצדיק רבי זוסיא מאניפולי אמר: חמש דרכים בתשובה רמוזות בראשי-התיבות של המלה תשוב"ה, ואלו הן:

"תמים תהיה עם ה' אלוקיך" - תשובה הבאה מתמימות-הלב ורצינות, וכנאמר באברהם אבינו: "ומצאת את לבבו נאמן לפניך".

"שיוויתי ה' לנגדי תמיד" - תשובה הבאה מתוך כך שאדם זוכר תמיד שהקב"ה בורא את העולם ומלואו בכל רגע ורגע מאין ליש (השם המפורש, הוי-ה, הוא לשון מהווה).

"ואהבת לרעך כמוך" - תשובה הבאה מלב טוב, וכפי שאמר אדמו"ר הזקן, שאהבת-ישראל היא ה'כלי' לאהבת-ה'.

"בכל דרכיך דעהו" - מי ששם ליבו למאורעות חייו, אינו יכול שלא להבחין ביד ההשגחה העליונה, המנחה אותו בדרכו, וראיית השגחה פרטית זו מעוררת אותו לתשובה.

"הצנע לכת עם ה' אלוקיך" - על האדם להצניע ולהסתיר את

ווארט הסידות

רעיונות קצרים
מתורת החסידות על
כרשת השבוע
ומועדי השנה

רבה זו אמרו שזדונות נעשו לו כזכויות, הואיל ועל-ידי זה בא לאהבה רבה זו".

והרי דוגמה לדבר בהלכה: יש אומרים שגם מכשירי מצווה דוחים שבת (למשל, מותר לחלל את השבת כדי לעשות איזמל לצורך ברית-מילה), שכן, הואיל ולא ניתן לקיים את המצווה בלי הכנה זו, נמצא שההכנה היא בכלל המצווה והמצווה מעניקה לה חשיבות גדולה. אף בענייננו: מכיוון שבכדי להגיע לדרגה נעלית בקיום המצוות ("אהבה רבה") היה נזקק כביכול לחטא (והיינו, שהחטא הוא שגרם לו להתעורר באהבה רבה), לכן נעשה החטא (בדיעבד ולאחר שעשה תשובה) חלק מעבודת התשובה, והוא עצמו נעשה מצווה.

(ליקוטי-שיחות, כרך יז, עמ' 187)

תשובת המשקל

אמר הבעל-שם-טוב: מי שהיה רגיל לדבר שקר - תשובתו היא שלא לומר שקר גם לא כדי לעשות שלום. וכפי שמצינו שמי שנכשל באיסור ריבית אסור לו לקחת ריבית גם מאינו-יהודי.

(כתר-שם-טוב סימן מ)

חוש לתשובה...

מדברי אדמו"ר הצמח-צדק: מי שיש לו חוש בציר - יכול להגיע לתשובה ביתר קלות.

(ליקוטי-דיבורים, חלק א, עמ' קנז)

הווה, עבר ועתיד

הרבי המהר"ש אמר: התשובה היא חרטה על העבר וקבלה טובה על להבא, ובראש וראשונה - תיקון וסידור ההווה, באופן שההווה יהיה טוב, הן במעשה, הן בדיבור והן במחשבה. וכאשר ההווה מסודר כראוי, ניתן למלאות את החסר ולתקן את הלא-טוב של העבר, ולעשות גדרים וסייגים לגבי העתיד.

(מבוא לפוקה-עיוורים, עמ' 9)

לא להטוא...

באיגרת-התשובה נאמר, שמי שאין לו כוח להתענות על עבירות שבידו, יפדה אותן בצדקה. כאשר היה המשפיע ר' גרונם מלמד פרק זה, נהג לשאול: ומה יעשה מי שאין לו לא כוח ולא כסף? והיה משיב: שלא יחטא מלכתחילה.

(מפי השמועה)

חסידותו מעיני הרואים. זהו שאמרו "לעולם יהא אדם ערום ביראה", כלומר: עליו להיות "ערמומי" ולמצוא דרכים איך להעלים את יראתו וחסידותו מזולתו.

(היום יום' ג בתשרי)

עקירת העוון מעיקרו

תשובה מציינת שיבה וחזרה; החוטא חוזר למעמדו ולמצבו קודם החטא, וכלשון ספר התניא - "שיהיה לרצון לפני ה', ומרוצה וחביב לפניו יתברך כמו קודם החטא". היינו, שהתשובה מוחקת לגמרי את רושם החטא באשר לעתיד.

אך לא זו בלבד שהתשובה פועלת מכאן ולהבא, אלא בכוחה לשנות אף למפרע, שכן היא מסוגלת לתקן את פגמי העבר, וכפי שאמרו חז"ל, שתשובה מיראה היא מכאן ולהבא, וכבעל-מום שנתרפא, ש"מקצת שמו עליו", ואילו תשובה מאהבה עוקרת את העוון מתחילתו, כאילו לא חטא מעולם.

כוח על-טבעי זה שיש לאדם - היכולת לשנות את העבר - יש להסביר בשלוש דרכים:

א) התשובה מחדשת את הקשר בין האדם לקונו. ומכיוון שהקב"ה הוא מעל לזמן - היה, הווה ויהיה כאחד - יש גם באדם מעין תכונה זו.

ב) יהודי בעצם הוא טוב, וגם בעת החטא היה דבוק באלוקים, אלא שדבקות זו לא היתה גלויה. לכן יכולה התשובה לעקור את החטא למפרע, שכן לא מדובר כאן בהתהוות חדשה, אלא רק בגילוי הטוב הקיים מכבר.

ג) על יסוד ומעין הדין ש"כל העומד לחתוך - כחתוך דמי", יש לומר אף כאן: כל העומד לשוב - והלוא אין יהודי שלא יחזור בתשובה בסופו של דבר - כאילו שב. נמצא, שכבר בעת החטא חל עליו כלל זה וכאילו כבר עשה תשובה (אלא שעליו לשוב בתשובה בפועל, כדי לבטל בפועל את החטא).

(ליקוטי-שיחות, כרך ו, עמ' 54)

מזדונות לזכויות

חז"ל אמרו שתשובה מאהבה הופכת את הזדונות לזכויות.

בטעם הדבר מבואר בספר התניא: "כי עד הנה היתה נפשו בארץ ציה וצלמות... ורחוקה מאור פני ה' בתכלית, ולזאת צמאה נפשו ביתר עוז מצמאון נפשות הצדיקים... ועל תשובה מאהבה

כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ כותב: רבי ברוך, היה צדיק נסתר ולמדן מופלא ועסקן בענייני צדקה והתנהג בפשטות כאחד מבעלי הישוב.

ט' תשרי

תקנ"ג

כ"ק אדמו"ר הזקן ביקר בציון קבורתה של הרבנית דבורה לאה והורה לקחת גם את התינוק (ה'צמח צדק') לשם. בעמדו ליד הקבר, אמר: דבורה לאה בת שטערנא! היום ערב יום הכיפורים, ברכי נא את בנך יחידך היתום מנחם מענדל בן דבורה לאה, שזה הקטן גדול יהיה בתורת הנגלה והנסתר בהצלחה, במעשים טובים ובאריכות ימים ושנים. בקשי נא רחמים עליי, על קהל עדת החסידים ועל תורת הבעל שם טוב!

י' תשרי, יום הכיפורים

תקנ"ג

כ"ק אדמו"ר הצמח צדק בהיותו אז בגיל שלוש, צם ביום הכיפורים כמו המבוגרים.

י"א תשרי

תקנ"ג

כ"ק אדמו"ר הצמח צדק הוכנס ללמוד ב"חדר" על ידי סבו כ"ק אדמו"ר הזקן. רבינו הזקן גם לקח את הצמח צדק לקבר אימו, וליד הקבר הכריז בקול חזק ושמח: מזל טוב דבורה לאה בת שטערנא! היום אני

ה' תשרי

תקנ"ב

יום פטירתו של הרה"ק ר' ברוך, אביו של כ"ק אדמו"ר הזקן. מנוחתו כבוד בעיר סוליש (כיום וינוגרדוב) באוקראינה.

על שנות חייו האחרונות של הרה"ק ר' ברוך ועל הסתלקותו מסופר:

רבי ברוך גר בעיר ליאזני, ולא היה יכול לסבול שבנו כ"ק אדמו"ר הזקן קם בפניו וחולק לו כבוד רב. הוא היה טוען: איך יתכן שאיש אשר שכינה מדברת מתוך גרונו יעמוד בפניו. ולכן החליט לעזוב את ליאזני והחל נודד מעיר לעיר. בכל מקום היה מגיע לבית הכנסת וכולם הכירו בו שאין הוא איש פשוט והיו מזמינים אותו לסעוד על שולחנם.

כך נדד ממקום למקום עד שהגיע לעיר סוליש שבהונגריה, שם ביקשו אחד מעשירי העיר להתארח אצלו. אותו עשיר, שעסקו היה בעשיית י"ש, ראה ברכה רבה בעסקיו באותו יום. הוא הבין שההצלחה באה לו בגלל אותו אורח, ולכן ביקש מרבי ברוך שישאר בביתו באופן קבוע. הסכים רבי ברוך להצעתו של האיש ונשאר לגור בביתו של העשיר שדאג לכל צרכיו.

רבי ברוך חי שם שנים אחדות. כשהרגיש שהגיע זמן הסתלקותו, נקבצו ובאו אליו כל גדולי וחשובי העיר, ושאלוהו האם יש לו בנים והיכן מקומם, כדי להודיע להם. אמר להם רבי ברוך: יש לי ארבעה בנים ברוסיה, כולם רבנים, לשניים מהם צריך להודיע, לאחד צריך רק לרמוז ולרביעי לא צריך כלל להודיע, כי ידע בעצמו. אחרי הסתלקותו קברו אותו בכבוד גדול והחברה קדישא הקימה מצבה על קברו.

עת לדעת

מבוסס על הספר 'עת לדעת',
מאת השליח הרב אברהם שמואל בוקיעט ע"ה
מוקדש לעילוי נשמתו

י"ג תשרי

תרמ"ג

יום הסתלקות כ"ק אדמו"ר מהר"ש, אור ליום שלישי בשעה 11:51 בלילה, בגיל ארבעים ושמונה וחצי. מנוחתו כבוד בעיר ליובאוויטש ליד ציון אביו כ"ק אדמו"ר הצמח צדק.

לפני הסתלקותו ביקש שכל אחד מילדיו יכנס אליו כדי להיפרד ממנו. נכנסו רבי זלמן אהרן (הרז"א), אחריו כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב שבכה מאד, ואחריו הבן הצעיר רבי מנחם מענדל, ושוחח עם כל אחד. אחריהם נכנסו הבנות, כשנכנסה הבת הצעירה חיה מושקא, שהיתה אז ילדה בת אחת עשרה, אמר לה: "אני ואמא היינו צריכים להוביל אותך לחופה, אבל כאשר הקדוש ברוך הוא אינו רוצה" - - - ובירך אותה בהנחת ידיו הקדושות על ראשה. מיד לאחר שיצאו ילדיו, נסתלק מן העולם כשהוא יושב על כיסאו.

מספרים על גבורת רוחה של הרבנית דבורה לאה בת כ"ק אדמו"ר מהר"ש, שכאשר נודע לה על הסתלקות אביה, הסתובבה ופניה אל הקיר, וכך עמדה במשך שלוש יממות; היא לא ידעה ולא שמעה מכל הנעשה סביבה!

מכניס את בנך מנחם מענדל בן דבורה לאה לתורה. ברכי אותו כשם שנכנס לתורה כן יכנס לחופה ולמעשים טובים באריכות ימים ושנים!

י"ב תשרי

תקל"ז

יום הסתלקות הרה"ק ר' אברהם המלאך, בנו יחידו של הרב המגיד ממזריטש, בגיל שלושים ושבע. מנוחתו כבוד בעיר פסטוב שליך קייב באוקראינה.

הרה"ק ר' אברהם נקרא בפי כל "המלאך", כי היה קדוש מרחם. דרך עבודתו היתה נפלאה מאד. כשהיה מתלהב היה קרוב לכלות הנפש.

על גודל קדושתו של הרב המלאך סיפר כ"ק אדמו"ר הצמח צדק: בשעה ש"המלאך" התפלל ברכת "יוצר אור" היתה התלהבותו גדולה כל כך, שאפשר היה להדליק ממנה קיסם, והפטיר אדמו"ר הצ"צ: אין זו גוזמא!

כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ כתב: להרב המלאך לא היתה שייכות לעולם הזה כלל; הוא היה מופשט לגמרי מהעולם.

מעניין לציין: באותו יום שהמלאכים ביקרו את אברהם אבינו לאחר ברית המילה שעשה לעצמו (לפי דעת פרקי דרבי אליעזר' שזה היה ביום הכיפורים), ביום שלישי למילתו - הוא יום ההילולא של הרה"ק ר' אברהם המלאך.

שבת-קודש פרשת האזינו¹ ח' בתשרי, שבת שובה

י. מיכה זי, ח-כ². נוהגים (להקפיד ביותר) שלא לקרוא קטן למפטיר בשבת זו³.

מנחה. קוראים בפרשת ברכה. צדקתך⁴, קדיש התקבל. לדוד ה' אורי, עלינו, קדיש יתום.
בסעודה שלישית (בכל שבת) היה הרבי נוהג לטעום מזונות או פירות⁵.

יום ראשון

ט' בתשרי, ערב יום-הכיפורים

מוצאי שבת:

ערבית. אין אומרים 'יהי נועם', 'אתה קדוש'⁶.
אין מקדישין את הלבנה עד מוצאי יום-הכיפורים⁷.

מהיום ועד אחר ב' דראש-חודש מרחשוון אין אומרים תחנון⁸.
סדר כפרות⁹:

תרנגול לבן. זמנו - באשמורת הבוקר של ערב-יום-הכיפורים¹⁰. הכפרות יהיו כפי חשבון בני-אדם שבבית, זכר לזכר ונקבה ולנקבה, אומרים: "המלך הקדוש".

"כל ענייני 'שבת שובה' שייכים לכל אחד ואחת מישראל, האנשים, הנשים והטף, כמנהג ישראל שבאים כולם לבית-הכנסת ושומעים קריאת-התורה וכו"¹¹.

"בשבת שובה - מתקן ומעלה את כל שבתות השנה, כי התשובה דשבת-תשובה היא נעלית גם מהתשובה דכל שבתות השנה"¹².

בשבת שובה יש להחליט החלטות טובות: להוסיף בכל ענייני העבודה בתורה, עבודה וגמילות-חסדים (כולל גם צדקה בשבת - על-ידי הכנסת אורחים בסבר-פנים-יפות וכו')¹³.

בשבת שובה דורש הרב מהלכות החג, "והעיקר - לדרוש ולהורות להם דרכי ה' וללמד להם המעשה אשר יעשון, ולא כמו שנוהגין עכשיו"¹⁴.

ערבית. יש להזכיר לציבור - לפני התפילה¹⁵ - את השינויים וההוספות שבתפילת עשרת-ימי-תשובה ושבת-תשובה. בברכת 'מגן אבות' אומרים: "המלך הקדוש".

הפטרה: "שובה ישראל" עד "ופושעים ייכשלו בם"; "מי א-ל-כמוך" עד "מימי קדם" (הושע יד,ב)

7. ספר-המנהגים עמ' 33. לוח כולל-חב"ד.
8. שו"ע אדמוה"ו סי' רפד ס"ח, ונתבאר בלקו"ש ח"ד עמ' 144 שאין מקום לקטן - שפטור מכל המצוות וממילא אין שייך אצלו (שלימות) עניין התשובה - שיאמר ההפטרה ד'שובה ישראל', ע"כ. והיינו אפילו "במקרים יוצאים מהכלל", כי בלאו-הכי הרי "אצל חסידים לא נהגו לתת מפטיר לקטן" (התוועדות' תשמ"ה ח"ד עמ' 2334).
9. ע"פ סידור אדמוה"ו לפני "למנצח יענך", והטעם שהרי ערב יו"כ אינו נהוג כיו"ט אלא מהלילה ממש ולא ממנחה שלפניו - שו"ע אדמוה"ו סי' תרד"ו ס"ה.
10. לקט הליכות ומנהגי ש"ק עמ' 60, ע"פ המובא בספר-המנהגים עמ' 34. וראה ביאור בזה בלקו"ש כרך א עמ' 84 (שערי הלכה ומנהג א"ח ח"א סי' קנד). לפעמים יצאו י"ח סעודה ג' באכילת מזונות אחר קידושא רבא, כמובא בלקוטי-שיחות שם הערה 7 וש"נ.
11. לוח כולל-חב"ד.
12. רמ"א סי' ט"ו תרב (לא הובא בשו"ע אדמוה"ו שם, אך כן משמע בסיום מנהגי יוה"כ פ' בספר-המנהגים עמ' 59).
13. לוח כולל-חב"ד, יא תשרי. גם הקורא ק"ש שהעמ"ט אחר חצות אינו אומר תחנון, כיון שנהגו כבר יו"ט אז, שהיו ממעטים בו בסליחות (שלא כער"ה), ראה שו"ע אדמוה"ו סי' תרד"ו ס"ד-ה.
14. ב'אוצר' עמ' קעה, שגם כשטבלו רבותינו ג'פ, היתה הפעם הראשונה בין כפרות לשחירת. והרבי כנראה טבל רק אז. ומ"מ רבים טובלים לפני כפרות (ומנחה, והדה"ו).
15. סידור אדמוה"ו, מי שאי-אפשר לו לעשות סדר הכפרות בערב יום-הכיפורים, יקיים זאת יום א' יומיים לפני-כן, כי כל עשרת-ימי-תשובה ימי כפרה הם (ראה פרמ"ג סי' תרה במ"ז ס"א ק. שדי-חמד מערכת יוה"כ פ' סי' א אות ב).

1. המהר"ל מפראג (ס' הזכרונות' לאדמו"ר מהור"צ ח"א פכ"ט) והמגיד ממזריטש (ס' התולדות - אדמו"ר מהר"ש של הרבי, עמ' 74) ציוו ללמוד שירת האזינו בע"פ. ובסה"ש תשא" (עמ' 56. בלה"ק - עמ' מו): "שמעתי מגדולים, שכל יהודי צריך לדעת את שירת האזינו בע"פ". ומבאר שם שזה מביא שפע ברכה גדול בפרנסה, עיי"ש.
2. סה"ש תשמ"ט ח"א עמ' 5. ובהערה 25 שם: "ומעשה רב (בהסכם גדולי ישראל) שגם ילדות קטנות באות עם אבותיהן לבית-הכנסת (לא רק לעזרת-נשים), ואפילו לאחר גיל שלוש שנים - כל זמן שלא הגיעו לכלל חינוך והבנה בעניין זה" וצ"ע להתאים לזה את האמור באותו עניין בספר 'החינוך והמחנך' עמ' 61. ועיי"ש בהערה 24, שזה מעין דוגמת עלייה לרגל לעיל 'מדי שבת בשבתו'. ומוזה ברור שהכוונה לכל שבת.
3. ד"ה 'שובה ישראל' תשמ"ט ס"א, סה"מ מלוקט ח"א עמ' שמה; בתורת-מנחם - ספר המאמרים מלוקט לפי סדר השנה, ח"א עמ' קד.
4. 'התוועדות' תנשא" ח"א עמ' 24. וראה פירוט בזה ב'התוועדות' תשמ"ח ח"ד עמ' 376 ובסה"ש תשמ"ט ח"א עמ' 222.
5. שו"ע אדמוה"ו סי' תכט ס"ב. נתבאר בלקוטי-שיחות ח"ג עמ' 953 (בלה"ק עם הוספות בתורת מנחם - התוועדות' (כד) תשי"ט ח"א עמ' 25) וסוכם ב'שולחן המלך' שם, שכיון שצריך ללמד דרכי עבודת ה' בקיום המצוות בכלל, לא נזכר שצריך לדרוש גם הל' יו"כ, כי זה נכלל ב'דרכי ה' שם, עיי"ש.
6. ובליט-ברירה יש לדון להתיר זאת גם באמצע התפילה, ראה בלוח-השבוע לפרשת ראה.

ולמעוברת¹⁶ שלושה: אחת בשבילה, וזכר ונקבה בשביל ספק הוולד¹⁷.

אומרים "בני אדם" עד "מצאתי כופר" פעם אחת, ואחר-כך אומרים פעם אחת "זה חליפתי" עד "ולשלום", ובעת אמירת "זה חליפתי..." מסבבים שלוש פעמים את התרנגולת/מלעל הראש, וחוזרים ואומרים "בני אדם..." כסדר הזה עושים שלוש פעמים.

בסך הכול אמירת "בני אדם" עד "ולשלום" - שלוש פעמים. ובסך הכול מסבבים תשע פעמים¹⁸.

אם היה פגם בשחיטה, צריך 'כפרה' אחרת. אך אם השחיטה היתה כדן, אפילו נמצא העוף טריפה, אין צריך אחרת¹⁹.

המהדרין מכסים בעצמם את הדם בברכה (ברשות השוחט, שהמצווה מוטלת עליו, שיכבד אותו להיות שלוחו). כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו היה מכסה את הדם על-ידי נוצה, בחמש תנועות²⁰. נוסח הברכה: "אשר קדשנו במצוותיו וציוונו על כיוסי הדם פֶּפֶר"²¹. אף מי שמכסה את הדם

בפעם הראשונה לא יברך 'שהחינו'²².

אחרי כפרות לבש כ"ק אדמו"ר מהורש"ב בגדי משי, וגם לבנו כ"ק אדמו"ר מהורי"צ ציווה לעשות כן²³.

נוהגים לזרוק את בני המעיים, הכבד והכליות על הגג או בחצר, לאכילת בעלי-חיים, משום שראוי לרחם על הבריות כדי שירחמו עלינו מן השמיים²⁴.

ראוי לתת את פדיון הכפרות לעניים או לקופות הצדקה בו ביום, ובהקדם האפשרי²⁵. אם נותנים את העופות עצמם לעניים, שאינם מתביישים בכך, יש להיזהר לתת לעניים היודעים (או ללמדם) כיצד להכשירם במליחה כדת וכדן.

אסור להתענות היום²⁶.

בתפילת שחרית אין אומרים "מזמור לתודה"²⁷, ולא "אבינו מלכנו"²⁸.

אין מאריכים היום בתפילת שחרית²⁹.

מבקשים 'לעקאח' (עוגת דבש), וגם אוכלים ממנו³⁰.

כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו היה נוהג לחלק 'לעקאח' לכל אחד ואחד כשהוא לבוש בגדי משי של שבת וחגור אבנט, ומברך את כל אחד ואחד ב"שנה טובה ומתוקה"³¹.

בדרך-כלל אין רגילים בין אנ"ש ללכת היום לקברי צדיקים³².

מרבנים בצדקה, ובפרט לפני תפילת מנחה³³. הבעש"ט אמר: "מקול קשקוש המטבעות בקערות, מתפרדים הקליפות"³⁴.

16. יש שדנו מאימתי נקראת מעוברת, אם מג' חודשים או ממ' יום עכ"פ. ואולי לפני כן תפדה בצדקה.

17. סידור אדמו"ר. ובלקו"ש חכ"ב עמ' 59 הע' 36: "לא חיישין לתאומים (כמ"ש הב"ח שם ממדרכי קטן. פ"ג ט"ז) - כיוון דמינעטא הוא והמדובר הוא במנהג. וצ"ע בזמנו, דלפעמים רבות יודעים ברור אשר 'תאומים בבטנה', ועל בירור זה סומכים בנוגע לפיקוח-נפש בשבת יום-הכיפורים וכיוצא-בזה - איך תנהגו ב'כפרות', או שנאמר דכיוון דלא שכיחא כו', ובפרט בנדו"ד דבלא"ה י"א לפטור כמה זכרים בתרנגול אחד כו".

וע"פ המבואר שם (ובל"ק - ב'שערי הלכה ומנהג' יו"ד סו"ס צח) שהאם היא שצריכה כפרה נוספת, ולא שהכפרה היא בשביל העובר עצמו - העיר, דא"כ אם כבר עשתה כפרות יום או יומיים לפני כן, ולפני זמן הכפרות נולד התינוק, יצטרך התינוק כפרה נפרדת לעצמו, ולא מסתבר לומר שהכפרה על אבריו כעובר מועילה לו גם עתה. וע"ע.

18. ספר-המנהגים עמ' 58. בשער-הכולל (פמ"ד ס"ב) כ' שאדמו"ר השמיט מסידורו הלשונות 'חליפתנו, חליפתכן, חליפתהן' וכדומה, וכנראה כוונתו שיאמרו תמיד 'חליפתי' (המתכפר ולא המסובב). גם כשעושים לאחרי ואחריו, וצ"ב מה מנהגו בפועל.

בבית הרבי נהגו (כל אחד מבני-הבית) לקיים ב'כפרה' מעין ד' מיתות אחר סדר הכפרות: לדרוך עליה מעט - כעין סקילה, לגעת קלות בצווארה - מעין חנק, להרוץ מעט משערותיה - כעין שריפה (כפר חב"ד' גיליון 633 עמ' 23, מפי המשב"ק. ולהעיר משעה"כ הג"ל, ששלל כ"ז, ומרשימות' יד עמ' 14 ש"כ אדמו"ר מהורש"ב נ"ע לא הי' זורק התרנגול תחת השולחן אבל היה סומך שתי ידיו עליו), ראה מטה-אפרים סי' תרד-תרה ס"ה.

19. שער-הכולל פמ"ד סו"ס ב.

20. 'אוצר מנהגי חב"ד' עמ' קעו, עיי"ש.

21. כן הקפיד לומר השו"ב הוותיק הרה"ח ר' יעקב-יוסף רסקין ע"ה, מפי בנו השו"ב הרה"ח ר' מנחם-מענדל שי' רסקין, וכמדומה לו שאביו שמע זאת מפי כ"ק אדמו"ר מהורי"צ נ"ע. וראה שו"ע יו"ד סי' כח ס"ב ודרכי-תשובה שם ס"ק טו.

יש להכין מראש עפר (חול יבש, שגורגווי נפרדים, ולא גושים) גם למטה, לפני השחיטה, שיישפך הדם עליו. ממתנים לבדיקת הסימנים ע"י השוחט - שלא תהיה ברכתו לבטלה, ומכסים ביד בעפר (כ"ל) - שו"ע ונו"כ שם.

22. שו"ע אדמו"ר או"ח סי' כב בקו"א א. וראה לקו"ש ח"א ס"ע 288.

23. 'רשימות' הנ"ל, עמ' 17. וכן נהג הרבי, 'אוצר' שם.

24. שו"ע אדמו"ר סי' תרה ס"ו. וראה 'רשימות' שם, עמ' 18.

25. ראה גם 'רשימות' שם.

26. שו"ע אדמו"ר סי' תרד ס"א, עיי"ש בארוכה ובנתניב-החיים 'דיני עיוהכ"פ' סק"ד.

27. סידור אדמו"ר, ובשו"ע שלו סי' א (מהדו"ק) ס"ז, נ"א ס"א, ותר"ד ס"ו.

וראה צמח-צדק (שער המילואים, חידושים, טז ע"ב) שתמה ע"ז, ונתבאר

דבריו בלקו"ש ח"ז עמ' 426.

28. שם ס"ז.

29. קובץ-ליובאוויטש גיליון 5 עמ' 71, ועוד בשיחות אדמו"ר מהורי"צ, נסמנו ב'אוצר' עמ' קפ.

30. ספר-המנהגים שם. הטעם, שאם נגזר עליו ח"ו שידקק למתנת בשר ודם, יצא ידו-חובה בקבלת ה'לעקאח'. הובא בלקו"ש ח"ד עמ' 373.

31. ספר-המנהגים שם.

32. למרות שהמנהג מובא בשו"ע אדמו"ר סי' תרה ס"ה מהרמ"א. גם הרבי לא הלך לאוהל ביום זה בהרבה שנים. ידוע שהלך בשנים תשי"א ותשי"ב - 'אוצר' עמ' קפד.

33. מטה-אפרים סי' תרז ס"ג.

34. לוח כולל-חב"ד. ספר בעש"ט עה"ת, ר"ה ויו"כ, אות מח.

בכל הווידויים: מתוודים בעמידה, ושוחים בעת הווידויים.⁴⁶ מפסיקים קימעא במקומות המופסקים במחזור בנקודותיים לאחריהם ("דיברנו דופי: - "טפלנו שקר: - "קישינו עורף:"). מכים על החזה באותיות הא"ב של 'אשמנו' וגם באמירת "ואנחנו הרשענו"⁴⁷, ובעת אמירת: 'על חטא...,' 'ועל חטאים...,' 'סלח לנו, מחל לנו, כפר לנו'⁴⁸.
אין אומרים "אבינו מלכנו".

בסעודה המפסקת⁴⁹ - המאכלים יהיו ללא מלח⁵⁰.

אנשים לא יאכלו מאכלי חלב וחמאה ולא תבלינים חריפים בסעודה המפסקת⁵¹.

"יש טובלים אחר סעודה המפסקת, כדי שיהא סמוך ליום-הכיפורים"⁵².

מפסיקים לאכול מבעוד יום⁵³.

הדלקת הנרות: מברכים: "להדליק נר של יום-הכיפורים," ו"שהיינו"⁵⁴.

מרבנים בנרות בבית-הכנסת⁵⁵.

כל איש נשוי מדליק "אָ לעבעדיגע ליכט" [=נר חיים]. ולנשמי הוריו שנפטרו - נר נשמה⁵⁶.

מרבנים באכילה ובשתייה כשיעור שני ימים - ערב יום-הכיפורים ויום-הכיפורים³⁵. וכל האוכל ושותה בערב יום-הכיפורים, מעלה עליו הכתוב כאילו התענה תשיעי ועשירי³⁶.

נוהגים לאכול 'קרעפכין' (כיסני-בצק ממולאים בבשר)³¹.

היום טובלים פרוסת המוציא בדבש³⁷, אבל על השולחן שמים גם מלח³⁸.

אין לאכול היום אלא מאכלים קלים להתעכל, כגון עופות ודגים. גברים לא יאכלו היום שום וביצים כלל³⁹.

לפי הוראת הרבי, אחר חצות היום יקרא כל אחד לעצמו את ההפטרה של יום-הכיפורים⁴⁰.

אבלות (רח"ל): כשסיים הרבי 'שבעה' על פטירת אימו הרבנית חנה ע"ה (תשכ"ה) טבל אחר חצות, קרוב ליום-הכיפורים. לא נהג בכל פרטי המנהגים האמורים בספר-המנהגים ביציאה מהשבעה, ואמר שגם לאחר יום-הכיפורים אין עושים מאומה מזה.

לפני טבילה ותפילת מנחה³⁵ נוהגים ללקות ל"ט מלקות קלות ברצועה של עגל. הנלקה - מוטה, ופניו לצפון⁴¹. סדר ההלקאה: על כתף ימין, על כתף שמאל ותחתיהם באמצע⁴², וחוזר חלילה. המלקה והנלקה שניהם אומרים שלוש פעמים פסוק 'והוא רחום'³¹, בכל הלקאה אומרים תיבה אחת, סך הכול ל"ט תיבות.

אחרי מלקות יש לבדוק שלא יהיה על הגוף שום חציצה⁴³ וטובלים שלוש פעמים, לפי שטבילה זו היא משום תשובה, כגר המתגייר⁴⁴.

בתפילת מנחה בלחש, אחר 'היו לרצון' הראשון, אומרים וידוי ו"על חטא"⁴⁵.

46. שו"ע אדמוה"ז סי' תרו ס"א-ג. לכאורה, אין להכות על החזה ביסלח לנו בתפילה זו, שהרי אין בה תחנון אלא רק הווידוי שבסופה, וכהוראה: "על-חטא אומרים רק כמה שצריך" (לקו"ש ח"ט עמ' 386). ועצ"ע מלשון הרבי בנדון בספר-המנהגים ר"ע 65 "ממוצאי (ולא: מערב) יוה"כ...". וראה הדיון בזה בה"תקשרות" גיליון שעט בסופו. אבל הרה"ח ר' אלי ש' זילברשטרם מספר, שבשנת תשכ"ז וכן בשנת תשל"א (או תשל"ב) עמד מקרוב וראה בבירור שהרבי מכה על ליבו, הן בשחרית (ומתאים ללשון ספר-המנהגים הנ"ל) והן במנחה.
47. 'אוצר' עמ' רא, ממנהגה הרבי.
48. סה"ש תש"א עמ' 151, וראה סה"ש תש"ה עמ' 9, 'המלך במסיבו' ח"א עמ' רמח.
49. יאכל לפחות כזית פת, כדי לברך ברכת המזון (סדר ברכת הנהנין פ"ב ס"א). אם יודע שלא יאכל כביצה פת, לא יברך על נטילת ידים (שו"ע אדמוה"ז סי' קנח ס"ב).
50. כמה טעמים בדבר, והטעם הפשוט הוא כדי שלא יצמא למים ביום-הכיפורים - סה"ש תרצ"ו עמ' 157.
51. שו"ע אדמוה"ז סי' תר"ח ס"ח.
52. דעה שנייה ('יו"א', לאחר דעה ב'סתם') בשו"ע אדמוה"ז תרו ס"ג. ורבים נוהגים גם בזה.
53. סי' תרו ס"א-ג. רגילים להפסיק בזמן שנקבע להדלקת הנרות, וכשמפסיק לפני-כן, טוב להתנות לפני ברכת המזון, שעדיין אינו מקבל עליו את התענית - שם ס"ז.
54. מחזוה"ש, לוח כולל-חב"ד.
55. שו"ע אדמוה"ז סי' תרי ס"ד. לוח כולל-חב"ד.
56. במט"א סי' תרג ס"ח כתב, שאת נר הנשמה גם אישה (פנויה) מדלקת, ושמדליקים רק אחד (גם אם שני ההורים נפטרו, אבל להורה/הורים של הבעל מדליקים בנפרד). שם ובאלף-המגן ס"ק יח ישנן דעות שונות איוה מהנרות יהיה בביתו ואיוה בבית-הכנסת, ובשו"ע אדמוה"ז סי' תרי ס"ד איתא, שר חיים הוא בבית-הכנסת (באג"ק אדמו"ר מהור"י"צ ח"ד עמ' קנב - שיש להניחו במקום שאינו עלול לכבות בנקל, עיי"ש). ולכן מביא בשבח-המועדים עמ' 44 שר הנשמה יהיה בבית ויבדיל עליו במוצאי יום-הכיפורים.

35. סידור אדמוה"ז.
36. בשער-הכולל (מד, ג) משמע שהכוונה להוסיף עוד סעודה (ושמא שתי סעודות) לשם יוה"כ. ועי"ע.
37. שו"ע אדמוה"ז סי' תרד ס"א.
38. היום-יום ח"ב (הוספות להיום-יום בלה"ק - קטע מס' 21. 'צדיק למלך' ח"א עמ' 298).
39. שו"ע אדמוה"ז סי' קסז ס"ח.
40. שו"ע אדמוה"ז סי' תרח ס"ח.
41. האמירה - ע"פ 'התועדויות' תשמ"ה ח"א עמ' 351. זמנה - ע"פ 'התועדויות' תשמ"ו ח"א עמ' 396.
42. שו"ע אדמוה"ז סי' תרו ס"א-טו (מלבד שני הפרטים - זמן המלקות, ואמירת הנלקה, שההוראה בספר המנהגים אחרת).
43. שו"ע אדמוה"ז סי' תרו ס"ו.
44. 'אוצר' עמ' קפח.
45. מט"א סי' תרו ס"ח.
46. שו"ע אדמוה"ז סי' תרו ס"ב. גם נשים נשואות טובלות, עיי"ש סי"א, והמבוא בס' 'כבודה בת מלך' עמ' קעו.

חתן בשנת הנישואין שלו, שלבש ה'קיטל' לחופה, אינו לובשו ביום-הכיפורים.⁵⁷

אבל (רח"ל) בשנת האבלות - ילבשו⁵⁸. אין להיכנס בקיטל לבית-הכיסא⁵⁹.

מתעטפים בטלית כנהוג, ומברכים עליו לפני השקיעה⁶⁰.

נועלים נעלי בד, גומי וכל סנדל שאינו של עור, ודלא כהמחמירים בזה⁶¹.

לפני ההליכה לכל-נדרי - ברכת הבנים והבנות⁶². כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו נהג לברך אז את תלמידי הישיבה, כשהוא לבוש בקיטל ובטלית.

כ"ק אדמו"ר מהורש"ב בירך את נכדו, כשידיו למעלה מראשה של כל אחת ואחת⁶³.

רבותינו נשיאנו היו מברכים בנוסח "יברכך" (עד כולל "ואני אברכם")⁶⁴.

אם יש שהות, יאמר כל אחד לעצמו (לפני פרקי התהלים שקודם כל-נדרי) וידוי - 'אשמנו' ועל-חטא, וכן נהגו רבותינו נשיאנו⁶⁵.

יום שני

י' בתשרי, יום-הכיפורים

אין מדקדים לומר כל-נדרי מבעוד יום⁶⁶.

לפעמים, היה מורה כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו לנגן 'אבינו מלכנו', ואחר-כך אמרו את תשעת מזמורי התהלים קטו-קכג שקודם כל-נדרי⁶⁷.

פותחין הארון, ומוציאים לפחות שלושה ספרי-תורה⁶⁸. ומצווה גדולה לקנות החזקת 'ספר

ראשון⁶⁹. כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו נהג להחזיקו⁷⁰.

שני אנשים כשרים פונים עם ספרי-התורה למקום הש"ץ (המצטרף לבית-הדין). עומדים עם ספרי-התורה בסמוך לו, ואין מקיפים את הבימה, ואין עומדים איתם על הבימה⁷¹.

מתחילים: "ה' מלך, תגל הארץ".

"על דעת המקום... בישיבה של מעלה" צריך הש"ץ (בלבד) לומר בקול נמוך, אך באופן שהעומדים סביבו, שהם בית-דין, ישמעו⁷².

פסוק "אור זרוע" - פעם אחת ובקול רם.

כל-נדרי: גם הקהל אומר זאת בלחש (אך באופן שישמע לעומדים בסמוך), עם הש"ץ⁷³.

"ויאמר ה' סלחתי כדברך" - אומר הקהל ג' פעמים ואחר-כך הש"ץ ג' פעמים⁷⁴.

הש"ץ מברך 'שהחינו' בקול רם, והקהל מברך כל אחד לעצמו בלחש, ויזיזו לסיים קודם שיסיים הש"ץ כדי שיוכלו לענות אמן אחר ברכתו⁷⁵.

יש להכריז בבית-הכנסת, שמי שבירכו 'שהחינו' בשעת הדלקת הנרות - לא יברכו עתה⁷⁶.

מחזירים את ספרי-התורה וסוגרים הארון.

תפילת ערבית:

"ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד" - אומרים בקול רם⁷⁷.

אחר עלינו - קדיש יתום, ארבעה מזמורי תהלים א-ד (באמירת שמות הוי"ה שבהם, מכוונים שניקוד כל שם הוא כמו בתבנית 'בברית', כנדפס במחזור), קדיש יתום. כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו הנהיג לומר אחר-כך את כל התהלים (והתחילו שוב מתחילתו)⁷⁸.

לעניין לימוד מסכת יומא ביום-הכיפורים, כתב הרבי "אבל לא ראיתי שרבים נוהגים כן. ולולי דמסתפינא לומר - אפילו לא מספר ניכר כלל. ובדבר הרגיל ונעשה בפרסום, לא ראינו -

57. ספר-המנהגים עמ' 58. גם קיטל אחר לא ילבש, אג"ק ח"ו עמ' קעב. ומהלשון משמע, שאם מאיזו סיבה שתהיה לא לבש בפועל את הקיטל בחופה - וילבשו עתה, כי עניינו הוא "אחת בשנה".

58. 'אוצר' עמ' קצח.

59. ע"פ שו"ע אדמוה"ז סי' כא ס"ג.

60. שו"ע אדמוה"ז סי' יח ס"ג, לוח כולל-חב"ד. וראה פסקי הסידור אות מב. ואין מסירין אותו בליה, מפני שהדבר ידוע שאין מתכוונים לשם ציצית, אלא כדי להידמות למלאכים - ע"פ שו"ע אדמוה"ז סי' יח ס"ד.

61. 'אוצר' עמ' קצו, מספר מאמרי אדמוה"ז הקצרים עמ' שלו (לענין יו"כ), וספר-המנהגים עמ' 46 לענין תשעה באב.

62. ספר-המנהגים שם.

63. 'אוצר' עמ' קצד.

64. שם עמ' קצח, ומצוין לשיחת ליל שמח"ת וש"פ בראשית (ב) תשד"מ, עיי"ש.

65. לוח כולל-חב"ד, 'משו"ע אדמוה"ז סי' תרו ס"ו ב, למרות שלא נדפס במחזור. אדמו"ר מהורש"ב היה מאריך קצת בוידויו זה (רשימות' ד, עמ' 17). הרבי היה אומר זאת בקביעות.

66. שם עמ' רב, למרות האמור בשו"ע אדמוה"ז סי' תרי"ט ס"ד.

67. שם עמ' רב-רג.

68. 'המלך במשיבו' ח"ב עמ' כא.

69. סידור אדמוה"ז. ובה'מלך במסיבו' שם עמ' כב, שניתן לסדר 'מכירה פומבית' גם על שאר הספרים.

70. קובץ יגדיל-תורה (ניג). גיליון ב עמ' נב בשם הרבי.

71. שו"ע אדמוה"ז סי' תרי"ט ס"ג.

72. ספר-המנהגים עמ' 63.

73. שם עמ' 74.

74. שם עמ' 74.

75. 'אוצר' עמ' ריב-ג [בס' שבה-המועדים עמ' 46 הביא שהוא מנהג ותיקן, משל"ה מסכת יומא].

שחרית:

יטול ידיו רק עד סוף קשרי אצבעותיו. לאחר שניגב ידיו, מעביר המגבת על-גבי עיניו, להעביר מהן חבלי שינה. אם עיניו מלוכלכות, מותר לרחצן להעביר הכללך ולא יותר⁸⁵.

הכהנים נוטלים ידיהם עד פרק הזרוע⁸⁶.

אין מברכים "שעשה לי כל צורכי"⁸⁷.

"כל מי שמכוין בעת התחלת 'אדון עולם', כתב ר' יהודה חסיד ורב האי גאון ורב שרירא גאון: 'ערב אני בדבר שתפילתו נשמעת, ואין שטן מקטרג על תפילתו, ואין לו שטן ופגע-רע בראש-השנה ויום-הכיפורים בתפילתו, ואויביו נופלין לפניו'⁸⁸.

הרבי עמד באמירת הפיוטים 'האדרת והאמונה' ולא-ל עורך דין' בחזרת הש"ץ.

בפתיחת הארון להוצאת ספר-תורה אומרים שלוש פעמים י"ג מידות, ואחר-כך "ריבוננו של עולם", ככתוב במחזור.

קוראים בתורה, חוץ מן המפטיר⁸⁹, בניגון המיוחד לימים הנוראים, וכן גם באמירת 'ועוזר', קריאת העולים לתורה, ברכות התורה, ו'מי שבירך'⁹⁰.

בהזכרת נשמות אומרים "בן/בת פלונית"⁹¹.

מי שיש לו אב ואם - יוצא מבית-הכנסת בזמן הזכרת נשמות⁹². אבל (רח"ל) בשנה הראשונה למות אביו או אימו, נשאר בבית-הכנסת, אך אינו

קריאת-שמע שעל המיטה - כמו בשבת ויום-טוב. 'ברוך שם...' - בקול רם. אין אומרים תחנון ו'על חטא'⁷⁷.

קודם השינה אומרים תשעה מזמורי תהלים: כד-קלב⁷⁸.

מי שצריך לאכול ביום-הכיפורים⁷⁹, אינו מקדש ואינו צריך לבצוע על לחם-משנה. אבל אומר בברכת המזון 'יעלה ויבוא', ואומר "ביום-הכיפורים הזה, ביום סליחת העון הזה, ביום מקרא קודש הזה"⁸⁰.

מחנכים את הילדים (בנים ובנות) - הבריאים מגיל תשע והכחושים מגיל עשר - להתענות לשעות. ובזמננו אין מדקדקים שיתענו בני שתיים-עשרה ובנות אחת-עשרה כל היום⁸¹. מה שנהגו המון העם לענות את התינוקות בליל יום-הכיפורים ואף כשצריכים לאכול מונעים זאת מהם - טעות היא בידם⁸².

ילדים הזקוקים לאכילה ביום הקדוש, יש להשגיח עליהם שלא יאכלו אכילה גסה, ושיברכו כדן⁸³.

היוצא לבית-הכיסא בליל יום-הכיפורים אחר התפילה, ייגע במקומות המכוסים כדי שיצטרך ליטול ידיו עד סוף קשרי אצבעותיו ולברך "אשר יצר" בידיים טהורות. אבל ביום, דיי בכך שעשה צרכיו (אף ל'קטנים'), כדי ליטול כאמור, מכיוון

76. מענה משנת תשמ"ה ('אוצר' עמ' רלב), למרות שהמנהג נזכר ונתבאר בשו"ע רבינו סי' תרכ"א סט"ז.
77. ספר-המנהגים עמ' 59.
78. ספר-המנהגים עמ' 54. משמעות 'קודם השינה' ולא 'קודם קריאת-שמע שעל המיטה' היא, לכאורה, בזמן הקרוב ביותר לשינה (לפי נוסח אדמוה"ז שאין מפסיקין במאומה בין ברכת 'המפיל לשינה') ובמחזור'ש, הוצאת קה"ת כפר-חב"ד, ימי הסליחות תשמ"ז ושלאח"ז, נדפסו המזמורים הללו לפני ברכת 'המפיל'.
79. לענין שיעורי (כמויות זמני) אכילה לחולה וכו' ביום-הכיפורים - ראה 'שיעור מקוה' עמ' קפא. מדות ושיעורי תורה עמ' רמט. שיעור אכילה - 30 סמ"ק מוצק (נפח קופסת גפרורים רגילה), שיעור שתייה - כ-40 גרם/סמ"ק נוזל. אכילה ושתייה אינן מצטרפות. ממתניים בין כמות לכמות 9 דקות, ואם א"א - לפחות 7 או 6 דקות. ומאחר ו-30 סמ"ק אינם 30 גרם (ראה קובץ יגדיל תורה, ברוקלין, גיליון סה סימן סד), הרי ממוצע-הצפיפות בלחם לבן הוא 0.4 (12 גרם), בלחם אחיד 0.6 (18 גרם), וניתן ורצוי לדחוס את הלחם וכו' לכלי-המדידה ככל האפשר. ובפירות וירקות המשקל שווה בערך לנפח.
80. שו"ע אדמוה"ז סי' קפח סי"א; תר"ח סי"ח (בשער-הכולל פל"ד ס"ט כ' שבסידורו פסק שלא לומר זאת, אבל בפסקי הסידור אות קפה נחלק עליו), ואם שכח לומר 'יעלה ויבוא', ונזכר אחר שסיים ברכת 'בונה ירושלים' - לא יחזור (קיצעו"ש סי' קלג סי"ח. משנ"ב סו"ס זה).
81. שו"ע אדמוה"ז סי' תרט"ז סי"ה וסי"א.
82. אלף-המגן למט"א סי' תרט"ז סי"ה.
83. אג"ק אדמו"ר מהור"צ ח"ו עמ' ב.

84. שו"ע אדמוה"ז סי' תרי"ג ס"ד-ה.
85. שם ס"ב-ג. לענין נט"י - גם ספר-המנהגים עמ' 59, וביאורו באג"ק ח"ג עמ' קמז.
86. לקו"ש ח"ט ס"ע 386, ממט"א תרי"ג ס"ח (ובס"א סי"ז, שהלויים נוטלים רק עד סוף קשרי אצבעותיהם) וראה אלף-למטה תרי"ג סי"ק ט, שבח-המועדים עמ' 50 וש"נ.
גם בנטילת ידיים שחרית יטלו הכהנים עד פרק הזרוע - הוראת הרבי, 'אוצר' עמ' ריו. ומ"מ ישובו ויטלו ידיהם לסיורגין במוצאי יוה"כפ' (לקו"ש שם).
87. סידור אדמוה"ז.
88. ספר המאמרים תש"ג עמ' 11.
89. ודלא כמנהג העולם, 'אוצר מנהגי חב"ד' עמ' רכ.
90. הנוסח המורגל במי שברך זה היום: "מי שברך אבותינו אברהם יצחק ויעקב, הוא יברך את (פלנוני בן פלוני) בעבור שעלה לתורה לכבוד המקום ולכבוד התורה ולכבוד יום הכיפורים. בשכר זה הקדוש-ברוך-הוא ישמררו ויציליהו מכל צרה וצוקה ומכל נגע ומחלה, וישלח ברכה והצלחה בכל מעשה ידיו עם כל ישראל אחיו, ונאמר אמך" (שער הכולל פכ"ו סי"ה, 'אוצר' שם. והעיר, שעפ"ז יש לברר מדוע (ואם?) ברה"א אומרים "יום הדין").
91. סידור 'תורה אור' עמ' 259, 'המלך במסיבו' ח"ב עמ' קסו. כה"ח סי' רפד ס"ק לו ע"פ זוהר ח"א פד, א.
92. קיצור שו"ע קלג, א. א. ולאכורה גם מי שיש לו הורים ונפטר לו רח"ל בן או בת נשאר לומר יזכר, ועכ"פ כשאין אחרים שיאמרו עבורם.

אומר 'יזכור'⁹³. אחר-כך אומרים "אב הרחמים". גם מי שאינו מזכיר נשמות יכול לומר "אב הרחמים"⁹⁴.

אם יש מילה בבית-הכנסת, מלים קודם 'אשרי'. ומברכים על הכוס ומטעימים לתינוק הנימול, חוץ ממה שנותנים לו לטעום כשאומרים "בדמיך חיי". אם המילה מחוץ לבית-הכנסת - יחזירו את ספר-התורה לארון הקודש לפני שיוצאים⁹⁵.

ונתנה תוקף: (הרבי עמד באמירת פיוט זה) הש"ץ מתחיל, והציבור אומר עד "את גזר דינם". אח"כ הש"ץ אומר בקול מ"כברקת" עד סוף הקטע, והציבור מתחיל "בראש השנה" עד "ומי ירום". אז אומר הש"ץ בקול את כל הקטע, ובסיימו אומרים הש"ץ והציבור יחד בקול רם "ותשובה... הגזירה". שוב אומר הציבור "כי כשמך... וכחלום יעוף", והש"ץ אומר (או עכ"פ מסיים) את הקטע בקול, ואז אומרים הש"ץ והציבור בקול רם "ואתה הוא... וקיים", ואז אומרים הציבור "אין קצבה" עד גמירא כשהש"ץ מסיים את הקטע בקול מתחיל הש"ץ "כתר"⁹⁶.

מכינים מגבות וכדומה כדי לפורסן, להפסיק בין פני המשתחוים בעלינו⁹⁷ ובו'הכוהנים' לבין הקרקע.

בשנים הראשונות, עמד הרבי ב'סדר העבודה', וישב רק לאמירת פיוט "כאוהל הנמתח".

"אתה כוננת" צריך הש"ץ לומר כך: להכריז

'אתה', להפסיק קימעא, ואחר-כך להמשיך ולומר "כוננת עולמך..."⁹⁸.

"מה שאומרים בסדר עבודה... חטאו, עוו, פשעו... בני ישראל' - אנו מדמין עצמנו כאילו אנחנו אותן 'בית ישראל', ויפה עושים המכים על ליבם כדרך שעושים באמירת 'אשמנו'⁹⁹.

לאמירת 'הכוהנים' עמד הרבי ממקומו (וכן לקטעים נוספים, גם בשנים שישב ברוב 'סדר העבודה').

הוראת כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ לכ"ק אדמו"ר נשיא דורנו: בכריעה - תחילה כריעה על ברכיו וגודלי רגליו. אחר כך, על גודלי ידיו, וההשתחוואה (מתרומם מברכיו. במצחו מגיע עד הרצפה, ונשאר עומד על אצבעות רגליו וגודלי ידיו)¹⁰⁰.

בין תפילת מוסף לתפילת מנחה מפסיקים, אם אפשר, לכל הפחות שלושת רבעי שעה¹⁰¹.

קריאת התורה במנחה - בנגינת הטעמים הרגילה¹⁰².

זמן תפילת 'נעילה' מתחיל כשהחמה בראש האילנות, היינו קרוב לתחילת השקיעה¹⁰³.

לפני 'אשרי' פותחין את הארון, ונשאר פתוח עד אחרי התקיעה¹⁰⁴.

בחצי קדיש שלפני תפילת נעילה ובקדיש תתקבל שאחריה, אומרים "לעילא ולעילא מכל"¹⁰¹.

בנעילה אומרים "חתמנו" (בתפילה וב'אבינו מלכנו', במקום "כתבנו"), "וחתום" (במקום "וכתוב"), "ניזכר ונחתם" (במקום "ניזכר ונכתב").

אומרים "היום יפנה" גם אם כבר העריב היום¹⁰¹.

בפיוט 'ה' ה' - אזכרה אלקים ואהמיה", כמדומה שאומרים י"ג מידות רק בפעם הראשונה (ולא

93. הוראת הרבי בחוברת 'תוכן עניינים' - לה"ק - גיליון נו, חג הסוכות תשכ"ה (והיא 'משנה אחרונה' כלפי המובא ב'שערי הלכה ומנהג' י"ד עמ' שפג "לומר באופן שלא יהיה ניכר", וחבל שנשמטה שם), הובאה בשלימותה ב'אוצר' עמ' רכא-ב.

94. הוראת כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע - 'המלך במסיבו' ח"ב עמ' נח. ושם, שפעם בשנת תשי" הורה הרבי למוזיקי הר"ל גרונר שיאמר זאת.

95. לוח כולל-חב"ד, ע"פ ש"ע אדמוה"ז סי' תרכ"א ס"ה. (מש"כ שם לומר איזה מזמור, צ"ע, שהרי הש"ץ אומר פסוקי 'ידעתי... לפני הקדיש. ואולי ע"פ מש"כ בפסקי הסיודר שלדעת אדה"ז לא די בפסוקים מלוקטים וצ"ל מזמור דווקא).

96. המתפלל במניין (נוסח פולין) שאומרים 'כתר' בכל תפילות היום, לכאורה יענה עמהם כנוסחתם, ע"פ פשוט לשון האריז"ל "לומר כל נוסח הקדושה עם הש"ץ מלה במלה" (ש"ע אדמוה"ז סי' קכה ס"ס א. וראה בס' הפסק בתפילה מהד"ק עמ' פ. ונ"ע בשו"ת יביע אומר ח"ו ח"א"ח סי' י' סוף אות ד).

97. הנה 'עלינו הוא חלק בלתי-נפרד מהתפילה (וכש"כ ברה"ה), ולפלא שפניו שלאחר הכריעה הש"ץ והציבור מסיימים אותו בלחש. ולפי הלשון במחזור השלם אודות הפסוקים שאומרים "קבלה מהרוקח" ברוך שהש"ץ ממשיך נוסח עלינו בקול, ואז אומרים זאת הציבור בלחש (אומנם במהר"ל ובד"מ ש"ל לאחרונה מכת"י ודפוסים ראשונים לא הביאו כלל נוסחא כזו - שמקורה בתיקון השער הכולל פמ"ג ס"ק יג - אלא כהנוסח בקצת מחזורים ובמהר"ל שדחה שם, שכאשר הקהל אומר הוא אלקינו, אמר הש"ץ פסוקים אלו. ואולי היה המנהג שלאחר שהש"ץ מסיים לאומרו בקול, אומרים זאת הציבור, ואז יאמר אותן פסוקים. וע"ע).

98. סה"ש תש"ד עמ' 25-26.

99. ש"ע אדמוה"ז סי' קיג ס"ס ג.

100. 'רשימות' ד' עמ' 10. וראה 'אוצר' עמ' קלב.

101. ספר-המנהגים עמ' 59.

אדמו"ר מהורש"ב ואדמו"ר מהוריי"צ למדו ביוה"כ את כל שיעוריהם הקבועים, גם השיעורים בנגלה, אבל על לימוד משניות וגמ' מסכת יומא ראה לעיל ע"י צ"ח 76 ובהערך.

102. 'אוצר' עמ' רלג. יש לברר אודות ה"ג מידות הנאמרות בקטע 'יום קוראי בשמך' שבסיום ה'סליחות' בחזרת הש"ץ דמנחה, שנרפסו באותיות רגילות ולכן אין אומרים אותן בקול יחד כנהוג תמיד באמירת י"ג מידות (והרי זה דבר הנאמר בציבור דווקא. וצ"ע אם גם בזה סגי שכל הציבור 'עסוקים באותו ענין').

103. ש"ע אדמוה"ז סי' תרכ"ג ס"ב.

104. ספר-המנהגים עמ' 64. לוח כולל-חב"ד.

כפזמון בין בית לבית)¹⁰⁵.

כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נהג לומר "ואוצרך הטוב לנו - תפתח", עם הפסק לפני תיבת "תפתח", ו"לנו" נמשך למעלה¹⁰⁶.

אין נשיאת כפיים, אפילו עוד היום גדול¹⁰⁷.

באמצע קדיש תתקבל, אחרי 'אמירן בעלמא ואמרו אמן, מנגנים 'מארש נפוליון¹⁰⁸, ואחר-כך תוקעים תקיעה אחת¹⁰¹.

מעיקר הדין, מותר לתקוע אפילו בין השמשות¹⁰⁹. אבל כמה פעמים אירע בבית-המדרש של כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו, שהש"ץ סיים תפילת נעילה לפני צאת הכוכבים, והאריך כ"ק אדמו"ר בניגון "אבינו מלכנו" וניגון מארש נפוליון עד צאת הכוכבים¹¹⁰. ומאחר שהמון העם סומכים על התקיעה ומסיימים מיד אחריה את הצום, יש להיזהר בכל מקום שלא לתקוע לפני צאת הכוכבים (בת"א: 6:59. צאת היום כנהוג בת"א: 7:14).

מוצאי יום-הכיפורים:

כתב כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו: "המנהג 'שהש"ץ במוצאי יום-הכיפורים צריך להיות מי שיש לו אב ואם' - לא ראיתי. ובבית-הכנסת כאן אין נוהגין כן"¹¹¹.

תפילת ערבית¹¹² והבדלה - בקיטל וטלית, אבל כבוע, והטלית על הכתפיים¹⁰¹.

מי ששכח ואמר 'המלך הקדוש' או 'המלך המשפט' אינו חוזר¹¹³, אבל אם אמר 'זכרנו לחיים' פוסק ומתחיל 'מלך עוזר', ואם כבר אמר 'וכתבנו

בספר החיים" - גומר תפילתו, ומתפלל שוב בתורת נדבה¹¹⁴.

במוצאי יום-הכיפורים אומרים: 'גוט יום-טוב'¹⁰¹. ובליובאוויטש, באולם הקטן, הכריזו זאת¹¹⁵.

"מי שכבה נרו ביום-הכיפורים... תקנתו שידליקנו שוב במוצאי יום-הכיפורים ולא יכבנו עוד אלא יניחנו לדלוק עד גמירא, וגם יקבל עליו שכל ימיו לא יכבה נרו במוצאי יום-הכיפורים, לא הוא ולא אחר, אלא יניחנו לדלוק עד גמירא"¹¹⁶.

צום יום-הכיפורים הוא כ"ו שעות¹¹⁷, ויש להקל בזה ולצום קצת יותר מכ"ה שעות¹¹⁸.

קודם הבדלה וקידוש לבנה צריך ליטול ידיו שלוש פעמים לסירוגין עד פרק הזרוע, כמו נטילת ידים שחרית ביום רגיל, אבל בלא ברכה. וגם הכוהנים, שכבר נטלו ידיהם לנשיאת כפיים עד פרק הזרוע, אף אם נטלו אז לסירוגין, צריכים ליטול ידיהם כנ"ל¹¹⁹.

הבדלה - יין, נר, הבדלה. ומברכים דוקא על נר ששבת (שדולק מערב יום-הכיפורים). ואם אין נר חוץ מזה שבבית-הכנסת, ידליק נר אחר ממנו ויברך על שניהם. ובבית מדליק עוד נר מהנר ששבת בביתו ומברך על שניהם. ואם אין בביתו, נר ששבת יביא מבית-הכנסת. ואם אי-אפשר, יברך על נר שהודלק מנר בית-הכנסת¹²⁰.

כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע היה מדייק (רק בהבדלה זו) לעשות הבדלה בעצמו¹²¹.

בכל השנה אין נותנים לאחר לשתות מהשיריים של כוס הבדלה (אלא אם-כן בירכו עליו ברכת המזון), מה שאין כן במוצאי יום-הכיפורים אפשר לתת¹²¹.

105. כן מסר הרה"מ דה'אוצר. מאידך, הרה"ח ר' נחום שי קפלן (המשמש כש"ץ בבית חיינו) מסר, שאומרים הי"ג מידות גם כפזמון בין בתי הפיוט, ולכן נשאר כך במחזור החדש שי"ל בשנים האחרונות בנ. וז"ע. וראה לעיל הערה 102.

106. סה"מ תרפ"ז ס"ע כא. ובלק"ד ח"א דף נט,א. איתא מהאי-טעמא לעשות אתנחתא אחר תיבת 'אוצרך'.

107. ספר המנהגים (ש"ע אדמוה"ז ס' תרכ ס"ח, כדעת הרמ"א שם). וראה 'אוצר' עמ' רמ. וז"ע שבלוח כולל-חב"ד מוזכר 'נשיאת כפיים' (כדעת הש"ע וכו' ומהנהג ירושלים, אף שבפועל בין אנ"ש גם בירושלים ת"ו אין מספיקים זאת. וראה נטעי גבריראל ר"פ סה).

108. ספר-הניגונים, ניגון קע.

109. ש"ע אדמוה"ז ס' תרכ סעיף יא.

110. 'אוצר' עמ' רמב, והוא מלוח חב"ד תשנ"ג.

111. אג"ק ח"ג עמ' רכ.

112. המתפלל במניין מנוסח אחר, ומייד אחרי 'תתקבל' מתחילים ערבית - לכאורה עליו לסיים תחילה את 'אין כאלוקינו, 'עלינו, 'אל תירא' ואך צדיקים, וט' פירקי התהלים, ורק אחר-כך יתחיל להתפלל ערבית - למרות שעל-ידי-הוא מפקיד את הקשר בין 'ברכו' לברכות ק"ש (ראה ש"ע אדמוה"ז ס' נד ס"ג, משנ"ב ס' רלו ס"ק א). זאת ע"פ מהגנו שאין 'מהפכין הצניורות', וק"ו כאן, שהרי תפילת ערבית שייכת כבר ליום הבא.

113. שעת"ש ס' קיח ס"ק א. דה"ח ס' לג. מו. עב.

114. קצוה"ש ס' כא ס"ד ובבדה"ש שם ס"ק ט.

115. סה"ש תרצ"ז עמ' 155 (כאחד מ'המנהגים המקובלים, שיש להם יסוד').

116. ש"ע אדמוה"ז ס' תרי ס"ח.

117. סה"ש תש"ה עמ' 21.

118. אג"ק ח"י עמ' רצז (ע"פ המכתב המקורי, הגרש המופיע בו אחר תיבת 'שלדידי', וזה טה"ד. וא"כ, תיבה זו משמעה: לדעת הרב).

119. לצורך שלילת התפשטות הטומאה לאחר סור קדושת היום - לקו"ש ח"ט עמ' 386. לפני קידוש לבנה - לוח כולל-חב"ד (וכן הורה הרבי במוצאי ת"ב, ס' משבחי רבי עמ' 151). עושים זאת רק כעת, עם תום שעות הצום, ולא לפני ערבית (וכיוון שעסוקים בתפילה, א"צ כלל ליטול ידיים אז).

120. ש"ע אדמוה"ז ס' תרכ ס"ה-ו. מלשונו (ע"פ המג"א ס"ק ז, ע"ש בלבושי שרד) אין לברך על האש כשאין לו נר ששבת או נר שהודלק ממנו (ודלא כמשנה ברורה סוס"ק ז, ע"ש בשער הציון ס"ק ט). מדליקים אבוקה, או מדליקים נר ומקריבים את שלהבתו לנר ששבת, ומברכים על שניהם יחד.

121. 'אוצר' עמ' רמת.

שירת האזינו

פרשת האזינו היא פרשה מיוחדת. זו פרשה קצרה, שכמעט כולה שיר שמוכר כ"שירת האזינו" - שירת הפרידה של משה רבינו מעם ישראל. התורה עצמה מתייחסת לפרקים האלה כשירה, כך נאמר בפרשה: "וַיֵּבֶא מֹשֶׁה וַיְדַבֵּר אֶת כָּל דְּבָרֵי הַשִּׁירָה הַזֹּאת בְּאָזְנֵי הָעָם".

בתנ"ך יש כמה סגנונות של כתיבה. ישנם פרקי סיפור, ישנם חלקים נרחבים שעוסקים בחוקים ומצוות, ויש גם פרקי שירה. המדרש² סופר עשרה שירים המופיעים בתנ"ך. ביניהם: "מזמור שיר ליום השבת", אותו אמר אדם הראשון עם יצירתו כביטוי התפעלות מפלאי הבריאה; "שירת הים" בה פצחו בני ישראל בשמחה אדירה על שפת ים סוף; שירת דבורה, אותה שוררו דבורה וברק בחגיגות ניצחון המלחמה על סיסרא; ו"שיר השירים אשר לשלמה", שהוא שיר מלא רגשות כיסופים לקדוש ברוך הוא.

במה מיוחדת ה"שירה" בכלל, ושירת האזינו במיוחד, משאר הפרקים בתורה? בכמה וכמה פרטים. ראשית, אלו הן המילים. בשירה המילים יותר פיוטיות ומליציות. הסגנון הלשוני מלא בדימויים ציוריים ומשלים. שנית, פסוקי השירה בנויים במשקלים קבועים בעלי קצב אחיד, כמו שיר.

נקרא את השורות הראשונות של האזינו, ונראה זאת מיד³:

הַאֲזִינוּ הַשָּׁמַיִם וְאֲדַבְּרָה / וְתִשְׁמַע הָאָרֶץ אִמְרֵי פִי
יַעֲרַף כַּמָּטֵר לִקְחֵי / תֹּהֵל כַּטַּל אִמְרָתִי.
כִּשְׁעִירִים עַלֵי דָשָׁא / וְכַרְבִּיבִים עַלֵי עֵשֶׂב.

מכיוון שאלו לא פסוקים רגילים אלא פסוקי שירה, הם אפילו מעומדים אחרת בספר התורה. שירת האזינו כתובה בעימוד מיוחד, כדי להדגיש את המשקל והמקצב של הפסוקים.

וְתִשְׁמַע הָאָרֶץ אִמְרֵי פִי
תֹהֵל כַּטַּל אִמְרָתִי
וְכַרְבִּיבִים עַלֵי עֵשֶׂב
הִבּוּ גֵדֶל לְאֶלְדֵינִו
כִּי כָל דַּרְכֵינִו מִשְׁפָּט
צִדִיק וְיִשָּׁר זֶהוּ

הַאֲזִינוּ הַשָּׁמַיִם וְאֲדַבְּרָה
יַעֲרַף כַּמָּטֵר לִקְחֵי
כִּשְׁעִירִים עַלֵי דָשָׁא
כִּי שֵׁם יְיָ אֶקְרָא
הַיְצֹר תַּמִּים פֶּלֶךְ
אֵל אֲמוֹנָה וְאֵין עֹכֵל

עוד פרט מעניין מאד קשור לצורת הקריאה של השירה. כך כותב הרמב"ן⁴: "ויקראנה שירה, כי ישראל יאמרוה תמיד בשיר ובזמרה, וכן נכתבה כשירה כי השירים יכתבו בהם הפסק

1. דברים, לב, מד.
2. אבות דרבי נתן, כ, א.
3. דברים, שם, א-ב.
4. דברים, לא, יט.

שׁוֹמֵר בְּלִקּוּטֵי שִׁיחָה

להאזין לשירה

שירת האזינו נושאת בתוכה סתירה פנימית. מצד אחד זו שירה, מצד שני התוכן שלה נוקב ולא נעים.

החיבור הזה מתאפשר כאשר מסתכלים על הדברים במבט חדש, מבט שיכול לשנות גם את חיינו.

השיחה המלאה – בלקוטי שיחות חלק כד, שיחה לפרשת האזינו - שבת תשובה

עריכה:

הרב דויד אולידורט

הרב ישראל אריה ליב רבינוביץ

**וְשָׁן בְּהֵמַת אֲשֶׁלַח בָּם / עִם חֶמֶת זַחְלֵי עֶפֶר.
מִחוּץ תִּשְׁבֵּל חָרֵב / וּמִחֲדָרִים אֵימָה,
גַּם בְּחוּר גַּם בְּתוֹלָה / יוֹנֵק עִם אִישׁ שִׁיבָה.
אִמְרָתִי אֶפְאִיֵהם / אֲשִׁבִיתָהּ מֵאֲנוּשׁ וְכָרֵם.**

בתרגום לעברית פשוטה: הקדוש ברוך הוא מבטיח להביא על בני ישראל עוד ועוד טרגדיות. ייסורי רעב, מחלות נוראות, חיות רעות וזוחלים ארסיים שיהרגו בהם, עד שחלקים גדולים מעם ישראל ייכחדו. בסגנון הזה הפסוקים ממשיכים והולכים, כמעט עד סוף השירה.

התיאורים של הצרות שיבואו על עם ישראל בשירה הזו כל כך נוראים ומפחידים, עד שהרמב"ם⁸ מעלה את השאלה הבאה: "כל העולה לקרות בתורה פותח בדבר טוב וחותר בדבר טוב. אבל בפרשת "האזינו" .. למה פוסקין בה בענינות אלו?".

כלומר, ישנו כלל בקריאת התורה בבית הכנסת, שכל "עלייה" צריכה להתחיל ולהסתיים בפסוק עם תוכן חיובי. לא מסיימים או פותחים עלייה בקללה או בנבואת זעם. אנו מכירים את זה היטב מקריאת הקללות שבפרשת בחוקותיי ובפרשת כי תבוא. את הקללות הללו קוראים ב"עלייה" אחת, ומתחילים את הקריאה בכמה פסוקים לפני תחילת הקללות ומסיימים אותה בכמה פסוקים אחריו.

ולמרות הכלל הזה, כפי שאפשר לראות בקריאת התורה בבית הכנסת, את פרשת האזינו מחלקים לכמה וכמה "עליות" שמתחילות ומסיימות בדברים נוראיים. כך למשל העלייה הרביעית פותחת בפסוק⁹: "וַיִּרְא ה' וַיִּנְאָץ מִפְּעֶס בְּנֵיו וּבְנֹתָיו", שפירושו בעברית פשוטה שה' כועס מאד עד שנמאס לו מהילדים שלו (חס ושלום), והסיום של העלייה הזאת בפסוק מפחיד לא פחות¹⁰: "כִּי גֹי אֲבָד עֲצוֹת הַמָּה וְאִין בָּהֶם תְּבוּנָה". בעברית פשוטה: עם ישראל איבד את הכיוון ואת הדרך.

התשובה של הרמב"ם לשאלה איננה מעודדת. הוא כותב כך: "ולמה פוסקין בה בענינות אלו? מפני שהיא תוכחה, כדי שיחזרו העם בתשובה!". אכן, הפרשה הזו לא נועדה לעשות לנו טוב על

במקומות הנעימה". הטקסט הזה נועד לכך שישירו אותו, לכן הוא נכתב במקצב של שיר שיכול להתאים למנגינה.

מעניין עוד יותר לדעת שאכן באופן היסטורי את האזינו היו שרים הלוויים בבית המקדש. ללוויים הייתה מקהלה ותזמורת הכוללת כלי נשיפה, כלי מיתר וכלי הקשה רבים. בעת הקרבת הקורבנות בבית המקדש, הם היו עולים על יציע מדורג ושרים פסוקים שונים מהתנ"ך במנגינות מיוחדות⁵. ומדי שבת, בעת הקרבת קרבן מוסף, השיר שהיו הלוויים שרים היה שירת האזינו.

שירה או תוכחה?

זה נשמע מאד מוסיקלי, עד שמעיינים בתוכן של שירת האזינו - ומופתעים. השירה מתחילה בפסוקים אופטימיים, שמתארים את טובו של הקדוש ברוך הוא שמנהיג את העולם בצדק, את הבחירה שלו בעם ישראל ואת הטובות שהוא מרעיף עליו. גם הסיום של השירה מנבא את הגאולה העתידה והטוב שמצפה לנו באחרית הימים. אבל כל מה שבאמצע אלו דברי תוכחה ונזיפה קשים מאד, העוסקים בחטאים של בני ישראל ובעונשים והטרגדיות שיבואו בעקבותיהם.

הנה טעימה מכמה פסוקים המתארים את מצבו הרוחני הנורא של עם ישראל⁶:

**וַיִּשְׁמַן יִשְׂרָאֵל וַיִּבְעֹט / שִׁמְנַת עֵבֶת בְּשִׁית,
וַיִּטֹּשׁ אֶ-לוֹהֵ עֲשָׂהוּ / וַיִּנְבֵּל צוּר יִשְׁעָתוּ.
יִקְנְאוּהוּ בְּזָרִים / בְּתוֹעֵבַת יִכְעִסְהוּ.**

בעברית פשוטה: עם ישראל הולך שולל אחרי תאוותיו, מתנתק מהקדוש ברוך הוא ומורד בו בחוצפה, וה' לא מבליג על ההתנהגות הזו. בפסוקים הבאים מתארת התורה צרות רבות שיבואו על עם ישראל, בהן מחלות, רעב וטרגדיות של הרג ואימה⁷:

**אֶסְפָּה עֲלֵימוּ רְעוֹת / חֲצִי אֶכְלָה בָּם.
מִזֵּי רָעַב וְלֶחְמִי רֶשֶׁף / וּקְטָב מְרִירִי,**

8. הלכות תפילה, ג, ה.

9. דברים, שם, טו.

10. שם, כח.

5. כפי שמפורט בגמרא וברמב"ם שלקמן בפנים.

6. דברים, שם, טו-טז.

7. שם, כג-כד.

סיפור אחד שלם

את התשובה לפליאה הזו נגלה אם נתעמק בלשון הרמב"ם, בה הוא מפרט כיצד היו הלוויים שרים את שירת האזינו בבית המקדש. הוא כותב את זה כך:

במוספי שבת אומרין שירת "האזינו".

וחולקין אותה לשישה פרקים. . . כדרך שקוראין אותם שישה בבית הכנסת, ואומרין פרק בכל שבת.

גמרו השירה בשישה שבתות, חוזרין לראש.

הלוויים חילקו את שירת האזינו לשישה חלקים, ובכל שבת היו שרים ומנגנים חלק אחר. זה היה מחזור של שש שבתות רצופות, שחזר על עצמו שוב ושוב. מדי שש שבתות היו משלימים את השירה כולה, ובשבת הבאה שוב מתחילים מהתחלה.

הרמב"ם משווה את השירה בבית המקדש לקריאת פרשת האזינו בבית הכנסת. כשם שבשבת פרשת האזינו קוראים את כל פרשת האזינו בבית הכנסת, אבל לא בבת אחת אלא בחלוקה לשש "עליות" (עליית "שביעי" מתארת את הפרידה ממשה רבינו לאחר השירה) - כך גם בבית המקדש, הלוויים שרים את כל פרשת האזינו בחלוקה לשישה מקטעים.

מעבר לעצם החלוקה, הרמב"ם רוצה ללמד אותנו משהו שיש לשים לב אליו. נקרא את הדברים בלשונו של הרבי:

שירת הפרק שבכל שבת אינה שירה בפני עצמה, פרק שירה נפרד למוסף פרטי זה, אלא שכל פרק ופרק "שירת האזינו" הוא, כי כל הפרקים "חפצא" [- עניין] אחד הם - שירת האזינו.

ולכן הוסיף (והדגיש) כאן הרמב"ם "וחולקים אותה לשישה פרקים. . . כדרך שקוראין אותה ששה בבית הכנסת":

כשם שבבית הכנסת קוראין את ששת הפרקים בתור קריאה אחת, על דרך זה

הלב. היא נועדה לטלטל ולזעזע אותנו. גם הכלל של "פותחים ומסיימים בדבר טוב" לא תקף כאן, כי ה' רוצה שנשמע ונפנים איזה אסון או ממיטים על עצמנו אם לא נלך בדרך התורה. דברים נוקבים וחריפים כאלה יגרמו לנו לחזור בתשובה.

אז מהי השירה - שיר או תוכחה?

תוכנה של שירת האזינו הוא דברי תוכחה. ולכאורה, "תוכחה" ו"שירה" הרי הן שני עניינים שונים ואף הפוכים זה מזה!"

בשלמא [מילא] שני הפרקים הראשונים של שירה זו, שתוכנם הוא טובותיו וחסדיו של הקדוש ברוך הוא לישראל. וכן הפרקים האחרונים, שבהם הבטיח הקדוש ברוך הוא שלא יכלה את ישראל וסוף־סוף יזכו לגאולה - מובן ענין ה"שירה" שבהם.

אבל החלקים שבינתיים, העוסקים בירידה הגדולה שתהיה לישראל ובענייני העונש וכו' - איך יתכן להתייחס לפרקים אלו בפני עצמם כשירה בשבת שבה הם נקראים?

איך אפשר לשלב בין "שירה" לבין "תוכחה"? איך אפשר לכתוב טרגדיות ונבואות זעם בחרוזים? כיצד יתכן שהלוויים נעמדים עם תזמורת שלמה ומתחילים לשיר ולזמר "אֶסְפָּה עֲלֵימוּ רְעוּת, חֲצִי אֶכְלָה בָּם"?

א. לכאורה יש להוכיח שהם ב' עניינים הפכיים ממ"ש הרמב"ם בהל' חנוכה פ"ג ה"ו: אבל ראש השנה ויום הכפורים אין בהם הלל לפי שהן ימי תשובה ויראה ופתח לא ימי שמחה יתירה [דאף שכותב זה בנוגע להלל - הרי הלשון בגמ' ר"ה (לב, ב) וערכני (י, ב) - מקורו של הרמב"ם (מ"מ הל' תנוכה שם) - דאין ישראל אומרים שירה. וכ"כ בשו"ע אדה"ז או"ח ר"ס תקפד: א"א הלל כו' ואיך יאמרו שירה. ומפורש בלבוש שם ס"א לענין כמה פזמונים שאין אומרים בר"ה "שכל אלו הם שירות וא"א שירה בר"ה ויוהכ"פ (וכן משמע בחזא"ג ערכני שם: אבל שירת או שיר אומרים בר"ה וביה"כ דאינו אלא סיפור דברים שירה שאמרו משה וישראל. ומשמע ששירה (שאינה סיפור דברים) אין אומרים: וראה גם מאירי ר"ה שם: וטעם הדבר מפני שהוא זמן הכנעת הלב ולא זמן שירה] -

אבל אינו נדו"ד - כי שם מדובר ע"ד תשובה ויראה של האדם ושירתו, ולא אמירת תוכחה (מוסר) ושירה - להאדם.

ב. ראה בארוכה תוכן החלוקה דשירת האזינו - אברבנאל ריש פרשתנו (אמנם מבאר אופן החלוקה לא כהחלוקה ד"הוי"ו ל"ך" שבגמ' (לפרש"י ועוד) ולא כהרמב"ם). ספורנו פרשתנו ז, ל. ועוד.

ג. ולהעיר שלפי פרש"י פרשתנו פסוק יב: ואני אומר דברי תוכחה הם כו' - גם תחילת השירה היא דברי תוכחה.

ד. להעיר שלולא גיורת הבאים והיוצאים היו מברכים רק ברכה א' בתחלת הו' קרואים ואחת בסיימם (מגילה כא, ס"ע"ב). וראה מג"א או"ח ר"ס רפב: וכולהו ז' גברי תחד חשיבי דהא בזמן התלמוד הראשון מברך לפני' והאחרון לאחר' (וראה שו"ע אדה"ז שם ס"ג).
ה. ולהעיר דכל השירה היא חדא פרשה.

האמירה במוספי שבת בבית המקדש היא אמירה של שירה אחת¹¹ - שירת האזינו, אלא ש"אומרים פרק בכל שבת".

הרמב"ם רוצה ללמד אותנו משהו חשוב: לשירה יש פרקים, אבל כולם שיר אחד. אלו לא שישה פרקים שונים שצורפו יחד בשירה אחת, כי אם שירה אחת שנפרסת לשישה חלקים. זו איננה "מחרוזת שירים", אלא "ניגון בן שש בבות".

כדי לחדד את הנקודה הזו, הרמב"ם מסב את תשומת ליבנו לכך שגם בבית הכנסת הפרשה הזו נקראת כפרשה אחת, בשבת אחת. בדיוק כמו שבבית הכנסת כולם יודעים שהסיפור לא נגמר כשמסתיימת "עלייה" אחת אלא יש המשך, כך גם כשהלוויים גומרים לשיר בבית המקדש בשבת את הקטע בפרשת האזינו, זה איננו הסוף. זה רק פרק אחד מתוך שירה שלמה. למרות שהשירה מתפרסת על פני שישה שבועות, ובכל שבת שרים רק פרק אחד - אי אפשר לנתק שום פרק מהסיפור הכללי, מהשירה השלמה.

ההבחנה ההלכתית הזו יכולה לענות לנו על השאלה של "שירה או תוכחה". נקרא את הדברים בלשונו של הרבי:

הנקודה המשותפת העושה את כל פרשת האזינו לשירה אחת - מובנת היא.

כל פרטי השירה, גם דברי התוכחה שבה (העוסקים בחטאים ועונשים), מביעים ומבארים אשר כל המאורעות העוברים על בני ישראל, אפילו אלו הנראים כהיפך הטוב, נעשים על ידי הקדוש ברוך הוא לשם תכלית אחת - הגאולה האמיתית והשלימה באחרית הימים.

כלומר, כל עניינים אלו הם שלבים בסדר העליות המביאות את שלמות הטוב לישראל, שעל ידי זה תתגלה לעתיד לבא מלכותו של הקדוש ברוך הוא בשלמות.

אם מבודדים פרקים או "עליות" מתוך פרשת האזינו, אז יש בעיה. כמו שאמרנו, אלו דברים מפחידים ואיומים. אבל זו בדיוק הטעות. כפי שמלמד אותנו הרמב"ם, את שירת האזינו צריך לקרוא בפרספקטיבה רחבה, כסיפור בהמשכים. יש "עליות" שמספרות סיפור רע, אבל חובה להבין שזה עדיין לא סוף הסיפור. שאת הסוף

נבין רק כשנגמור לקרוא את כל השירה.

פרשת האזינו מגלה לנו למעשה את הסוד של עם ישראל. זה לא שעם ישראל עובר תקופות טובות ותקופות רעות, יש ימים יפים וימים שפחות ואין קשר ביניהם. יש כאן תהליך היסטורי אחד ארוך, שהתחיל במתן תורה, או אפילו בבריאת העולם, ועתיד להסתיים בגאולה השלמה. זה מתחיל ב"האזינו השמים" ומסתיים ב"הַרְנִינו גוֹים עִמּוֹ כִּי דָם עִבְדִּיו יְקוּם, וְנִקְם יִשְׁיב לְצַרְיוֹ וְכַפֵּר אֶדְמָתוֹ עִמּוֹ"¹¹. כל מה שקורה בדרך הוא פרק בתוך הסיפור הגדול.

וזה התשובה לשאלה: איך אפשר לשיר פסוקים קשים כל כך? התשובה היא: כי אנחנו יודעים שגם הקטעים השחורים הם לא סוף הסיפור, הם פרק חשוב בדרך אבל ממש לא הסוף. כמו סיפור מגילת אסתר שנקרא במנגינה שמחה, כולל הקטעים המצמררים של הגזירה. כמו הסיפור על יוסף הצדיק שנקרע ממשפחתו ומושלך לבור הכלא, אבל אנחנו יודעים שזה מה שיביא אותו בסוף להיות מלך. כך בדיוק שירת האזינו היא שירה, כי היא שיר שמוביל ליעד אחד ברור: הגאולה.

כשהלוויים עולים לדוכן ומתחילים לשיר את שירת האזינו בליווי תזמורת, הם זוכרים שהם מספרים את הסיפור של עם ישראל מתחילתו ועד סופו. הם יודעים שגם אם יש בו רגעים קשים, הרי זה חלק מהתהליך הכללי שמוביל למקום טוב מאין כמותו. כשזוכרים את ההקשר הכללי ואת היעד של המסע, גם "וַיִּבְרָא ה' וַיִּבְרָא מִפְּעֵס בְּנֵיו וּבְנֵתָיו" הוא פסוק של שירה.

ניתן לדמות זאת למשפחה העומדת דרוכה בפתח חדר הלידה, מצוידת בבלונים ססגוניים. בני המשפחה יודעים היטב שהיולדת חלשה ומיוסרת והיא אפילו עדיין לא הועברה לחדר ההתאוששות. הם יודעים שהתינוקת הקטנה לא יכולה עדיין לעשות כלום, בקושי לנשום בכוחות עצמה. אבל הם מוצפים באושר ובשמחה, כי הם זוכרים את הנושא הכללי של הסיפור, החיים החדשים שבאו היום לעולם, ויודעים שמה שמתרחש כאן ועכשיו זה רק חלק קטן בסיפור הטוב הזה.

זו אמירה רבת משמעות, שצריכה לשנות את צורת ההסתכלות שלנו על תולדות עם ישראל.

11. שם, מג.

עוד טובים יותר, עד שנביט אחורה ולא נבין איך לקחנו ללב אירועים כה פעוטים ושוליים בחיינו.

משפחת שרר הייתה משפחה יהודית באמריקה של תחילת המאה העשרים, שגורלה לא שפר עליה. מיד לאחר שנולד בנם הבכור משה, נפטר האב בפתאומיות והאם גידלה אותו לבדה, בעוני קשה ובחוסר כל.

יום אחד התעורר משה הקטן כשהוא קודח מחום, ובדיקה רפואית גילתה שהוא סובל מדלקת חריפה המסכנת את חייו והוא זקוק נואשות לתרופה אנטיביוטית.

מחירה של התרופה עמד על מאות דולרים, סכום שלא היה לאם המסכנה, אך היא לא איבדה תקווה. היא רצה לבית המרקחת, שם גוללה בפני הרוקח את מר גורלה כאלמנה ואת מצבה הקשה, והציעה כי בתמורה לתרופה שתקבל היא תנקה את המקום במשך תקופה ללא שכר.

הרוקח הסכים, היא קיבלה את הבקבוק לידה ושעטה הביתה במהירות. באחת הסמטאות נתקלה בגבר חסון וגבוה, ובתגובה אינסטינקטיבית לפתה את הבקבוק בחוזקה. האלמוני הבחין בכך וחסף מידיה את הבקבוק, פתח אותו ולגם ממנו. משהרגיש בטעם המר, ירק את שאריות התרופה והתזי על בגדיה, ניפץ את הבקבוק היקר לרצפה, ונמלט.

האם ההמומה נשאה את עיניה לשמיים ושאלה: "למה? ריבונו של עולם, למה?"

אך היא לא הרשתה לעצמה להישבר ולהרים ידיים. היא אספה את מה שנותר מהבקבוק ורצה בחזרה לבית המרקחת. מאחורי הדלפק לא עמד הרוקח אלא מי שהסתבר שהוא בעל הבית של בית המרקחת. היא סיפרה לו את הסיפור בבכי מעורר רחמים והתחננה לעזרתו.

בעל הבית ביקש לראות את הבקבוק השבור, התבונן בו רגע ואז החוויר. בגמגום הסביר לאם כי הרוקח הקודם נתן לה בטעות תרופה שהייתה עלולה לגרום

אף פעם, בשום שלב בהיסטוריה, עם ישראל לא נסוג אחורה. תמיד הלכנו קדימה. גם בשנים הנפלאות בהן בית המקדש הראשון עמד על תילו, וגם בשנים הנוראות לפני החורבן בהן עם ישראל בהמוניו הקריב את ילדיו לאלילים. גם בתקופת "תור הזהב" בה זכו יהודים לכבוד ולתהילה, וגם בזמנים בהם עונו ונרדפו. הכול הוא חלק מתהליך אחד שלם אותו מנהל בורא העולם, מסע שתכליתו להביא את העולם כולו לידי שלמות. במסע הזה יש קטעים קשים וכואבים, ויש קטעים נהדרים ומשמחים. אבל לעולם אסור להסתכל על מקטע בודד במסע כסיפור בפני עצמו, תמיד צריך לזכור שמדובר כאן על סיפור כללי יותר.

גם החיים שלנו כיום, בעולם המודרני והטכנולוגי, על כל מעלותיו וחסרונותיו, הם חלק מהמסע הזה. הדור שלנו הוא חוליה בשרשרת דורות רבת שנים, שהחלה ביציאת מצרים, עברה דרך מלכות דוד, החשמנאים, מסעי הצלב, גירוש ספרד, השואה, תחיית עם ישראל אחרי השואה - ועכשיו תורנו. כל פרק קידם את העם שלנו בשלב נוסף בדרך אל הגאולה.

לתובנה הזו יש משמעות עצומה להסתכלות על מכלול החיים שלנו.

כבני אדם, יש לנו נטייה להסתכל על הרגע הנוכחי, בלי לזכור מה היה לפני או מה יהיה אחרי. אם נשפך לנו קפה על החולצה בתחילת הבוקר - זה סוף העולם. כשנופלת עלינו הוצאה כספית שאין לנו מאיפה להשיג אותה - השמיים נהיים שחורים. ואדם יכול לשאול את עצמו: "איפה אלוקים היה כשפספסתי את הרכבת?"...

העובדה ששירת האזינו היא שירה אופטימית, מלמדת אותנו להסתכל על כל דבר בפרספקטיבה הכי רחבה שלו. לזכור תמיד מאיפה באנו ולאן הגענו. יש לנו משפחה, חברים, עבודה, מתנות חיים ששום דבר מהן איננו מובן מאליו. הקפה שנשפך והארנק שאבד מתגמדים לעומת כל אלה.

ועלינו גם להאמין שהמצב בו אנו אוחזים כעת הוא לא הסוף. החיים שלפנינו יהיו

למותו של הפעוט. הוא התנצל בפניה, נתן לה את התרופה הנכונה ואף ויתר לה על ניקיון בית המרקחת.

הזיו לך

זהו הרעיון הכללי של פרשת האזינו, לספר את הסיפור הכללי של עם ישראל. ומה שמדהים לגלות זה שכל אחד מששת הפרקים של האזינו אכן מתאר שלב מיוחד במסע של עמנו, ולא פחות מפליא הוא שביחד הם נותנים לנו תמונה כללית על כל הסיפור.

מה הם ששת הפרקים? חז"ל¹² נותנים לנו סימן מיוחד שיעזור לנו לזכור אותם: "במוספי דשבתא [- בזמן הקרבת קורבן מוסף של שבת] מה היו [הלוויים] אומרים? אמר רב ענן בר רבא אמר רב: **"הזיו לך"**. האותיות הראשונות של כל אחד מששת הפרקים של שירת האזינו מרכיבים את רצף המילים "הזיו לך". הפרק הראשון מתחיל במילה "האזינו השמיים", השני פותח ב"זכור ימות עולם", וכן הלאה.

הגמרא שם מוסיפה ואומרת: "כדרך שחלוקים כאן, כך חלוקין בבית הכנסת". ואכן, מרגש ומדהים לגלות שעד היום ה"עליות" של פרשת האזינו מסודרות לפי אותה חלוקה של שירת הלוויים בבית המקדש. אפשר לפתוח חומש ולראות כי את שירת האזינו קוראים בשש "עליות", המתחילות באותיות "**הזיו לך**".

לא נוכל ללמוד כאן את כל השירה עם הפרטים¹³. נסתפק בסקירה תמציתית על התוכן של ששת הפרקים, ונראה איך כל אחד מהם מתאר שלב משמעותי במסע של עם ישראל. כך נוכל להתבונן במשמעות הדברים טוב יותר בקריאת התורה ובלמוד הפרשה, ואכן לחוש שאנו חלק מ"שירה" מרגשת ומשמחת.

אלו הם ששת הפרקים של שירת האזינו:

· **הָאֲזִינוּ הַשָּׁמַיִם וְאֲדַבְרָה וְתִשְׁמַע הָאָרֶץ אִמְרֵי פִי (פסוקים א-ו, עליית ראשון)**

הפרק הזה עוסק בקשר המיוחד בין עם ישראל לקדוש ברוך הוא עוד מבריאת העולם, על הבחירה בעם ישראל כעם שיוביל את העולם

לקראת שלמותו. לדוגמה: "הֲלוֹא הוּא אָבִיךָ קָנָךְ הוּא עֲשֶׂךָ וַיִּכְנָדְךָ"¹⁴ - ה' הוא אבינו, הוא זה שבחר בעם ישראל והפך אותו לעם.

· **זְכֹר יָמוֹת עוֹלָם בֵּינוּ שָׁנוֹת דּוֹר וְדוֹר שָׂאֵל אֲבִיךָ וַיַּגְדֵךְ וַזְּמִינֵךְ וַיֹּאמְרוּ לְךָ (פסוקים ז-יב, עליית שני)**

הפרק הזה עוסק במתנות שה' חילק לעם ישראל ובניסים שהוא חולל להם בתחילת הדרך. לדוגמה: "בְּהִנָּחַל עֲלֵינוּ גּוֹיִם בְּהַפְרִידוּ בְּנֵי אֲדָם, יֵצֵב גְּבֻלַת עַמִּים לְמִסְפַּר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל"¹⁵. כלומר, עוד בתחילת ההיסטוריה באו על האנושות טרגדיות כמו המבול ומגדל בבל, אך הקדוש ברוך הוא שמר והציל תמיד את השושלת ממנה עתיד לצאת עם ישראל.

· **יִרְכְּבֵהוּ עַל בְּמַתֵּי אָרֶץ וַיֹּאכַל תְּנוּבַת שְׂדֵי וַיִּנְקֵהוּ דְבַשׁ מִסְלַע וּשְׁמֵן מִחֲלָמִישׁ צוֹר (פסוקים יג-יח, עליית שלישי)**

הפרק הזה עוסק ביכולת של ה' להעלים את עצמו, להסתיר את פניו, עד שבני ישראל יוכלו להפנות אליו עורף. ומה שמלמד אותנו הפרק הזה הוא שגם הצמצום וההסתרה האלוהית הוא חלק מהליך ההתבגרות של עם ישראל. לדוגמה: "צוֹר יִלְדֶךָ תְּנִשִּׁי וְתִשְׂכַּח אֶל-מְחַלְלֶךָ"¹⁶. כלומר, עם ישראל שוכח ממצוותיו של ה'. אך גם כאשר יש ליהודי קושי בקיום מצווה, גם כאשר הוא נופל שוב ושוב, אל לו להתייאש. המאמץ והניסיון החוזר הם חלק מהתהליך, ובדיוק בשביל זה ה' הוריד את הנשמה שלנו לעולם.

· **וַיֹּרֵא ה' וַיִּנְאָץ מִכַּעַס בְּנֵיו וּבְנֹתָיו (פסוקים יט-כח, עליית רביעי)**

בפרק זה אנו קוראים על העונשים, שהם תהליך זיכוכ וניקיון אותו עובר עם ישראל. למשל: "וַיֹּאמְרוּ אֲסִתִּירָה פְּנֵי מִיָּהֵם אֲרָאָה מָה אֲחִירִיתָם, כִּי דוֹר תִּהְיֶה הָמָּה בָּנִים לֹא אֲמֵן בָּם"¹⁷. כלומר, ההתנהגות של עם ישראל גרועה כל כך, עד שהקדוש ברוך הוא מחליט להתרחק ולהסתתר מפניו. אך גם כאשר אנו מקבלים 'מכה' מלמעלה, כאשר אנו שומעים על אסון חלילה, לא נאבד את האמונה. נדע שכדי לעלות שלב ולהתקדם, צריך לפעמים לעבור תהליכים כואבים.

· **לֹא חֲכָמוּ יִשְׁפִּילוּ זֹאת יִבְנוּ לְאֲחֵרֵיתָם (פסוקים**

14. דברים, שם, ו.
15. שם, ח.
16. שם, יח.
17. שם, כ.

12. גמרא, ראש השנה, לא, א.
13. הדברים מופיעים בשיחה המקורית באריכות ובפירוט רב, וקצרה היריעה מלפרטם במסגרת זו.
14. דברים, שם, ו.
15. שם, ח.
16. שם, יח.
17. שם, כ.

כט-לט, עליית חמישי

הפרק הזה עוסק בדברי ניחום ועידוד לעם ישראל, שיעזרו להם לעבור את הצרות שיבואו עליהם. כמו למשל: "אָנִי אָנִי הוּא וְאִין אָ-לֵהִים עֲמָדִי, אָנִי אָמִית וְאַחִיָּה מְחַצְתִּי וְאִנִּי אָרְפָּא¹⁸". כשם שה' הוא זה שהביא עלינו את המכות, כך גם ביכולתו הבלעדית לתקן ולרפא את לבבנו השבור. יש מי שמנהל את העולם, והוא עושה זאת בדיוק ובסדר מושלם. גם אם לפעמים אנו זועקים לשמיים ושואלים "למה", עלינו לדעת שיש תכלית והיא טובה.

· כִּי אֲשָׂא אֶל שָׁמַיִם יָדַי וְאֶמְרָתִי חַי אָנֹכִי לְעֵלָם (פסוקים מ-מג, עליית שישי)

הפרק הזה עוסק ב'הפי אנד', בגאולה השלמה, אז יבוא התהליך לשלמותו. "הֲרַנִּינוּ גוֹיִם עִמּוֹ כִּי יָם עֲבָדְיוֹ יָקוּם, וְיִנָּקֵם יֵשִׁיב לְצַרְיוֹ וְכַפָּר אֶדְמָתוֹ עִמּוֹ"¹⁹. אומות העולם יהיו אחוזי התפעלות מהעובדה שעם ישראל נשאר נאמן לקדוש ברוך הוא, ומכך שה' מפצה אותנו על כל ייסורי הגלות ומביא לנו את הגאולה.

ריקוד של תשובה

ההסתכלות הזו על פרשת האזינו והתכנים שלה, מלמדת אותנו גם מהי באמת תשובה:

החילוק הכללי בין תשובה תתאה [- תחתית] לתשובה עילאה [- עילית] בנפש האדם הוא - שתשובה תתאה באה על ידי לב נשבר ונדכה והיא באופן של מרירות, ואילו תשובה עילאה היא בשמחה רבה!

ודבר זה מרומז בשירת האזינו:

שירה זו כוללת "ענינות" . שהן תוכחה כדי שיחזרו העם בתשובה", אבל מצד

18. שם, לט.
19. שם, מג.

שני היא נקראת בשם "שירה", והלויים אומרים אותה בתור שיר על הקורבן בליווי ניגון בכלי שיר, ושיר הוא ענין של שמחה.

השירה הזו פועלת בישראל את הקיום והחיות בכל התורה ומצוותיה. וזהו תוכן ענין התשובה, ובפרט תשובה עילאה²⁰, שאין פירושה תשובה בגשמיות מעבירות, אלא דרך בעבודת ה' - עבודת האדם "להשיב את הנפש למקורה ושרשה ולדבקה בו"²¹, והתשובה היא הנותנת את הקיום והחיות בעבודת התורה והמצוות.

בזוהר הקדוש נאמר שישנם שני סוגים של תשובה. "תשובה תתאה" ו"תשובה עילאה" - תשובה תחתונה, ותשובה עילאית.

נסביר יותר:

"תשובה תתאה" מדברת על אדם שמתקן מעשה לא טוב שעשה וחוזר למסלול התקין. להקפיד על תפילה במניין, להפסיק לצרוך תוכן לא ראוי ולנצל יותר את הזמן עם הילדים. זו תשובה שמתעוררת בעקבות ההכרה בכך שהמעשה או המצב שנקלענו אליו איננו טוב. זה מעורר צער, ומתורגם לרצון להתנתק מהלכלוך הזה ולהתנקות ממנו.

"תשובה עילאה" לא עוסקת בכלל בדברים רעים. זו תשובה שכל מהותה היא דבקות והתעלות. זו לא חזרה בתשובה במובן של לשוב לדרך המוטב, אלא לחזור הביתה ו"להשיב את הנפש לה"²². להחזיר את הנשמה למצב שבו הייתה לפני ש'זרקו' אותה לתוך הגוף שלנו, שמלא יצרים ובעיות, שם היא עסקה רק בקדושה ובטהרה. "תשובה עילאה" זה בעצם לחיות בעולם הזה, אבל במודעות ובתודעה של דבקות מוחלטת בה'. יהודי כזה לא מתעניין בכסף ולא בכבוד, לא בהצלחה ולא בחופש, אלא רק בדבקות בה'.

דכללות הוראתו והנהגתו ה' באופן דמלכתחילה אייבער - והרי זהו"ע דתשו"ע, תורה. וכמשנ"ת כמ"פ פס"ט) - ומודגש בשירה האזינו שהיא יסוד וכללות התורה.

ט. לקו"ת שמע"צ פ"א, א. וראה בארוכה לקו"ת ריש פרשתנו. ועוד.

1. אגה"ת פ"ז. וראה שם פ"י.

2. אגה"ת ספ"א (קיא, רע"א).

3. נוסף ע"ז דתשו"ע ענינה הוא דיתעסק באורייתא (אגה"ת פ"ח (מר"מ פ' נשא). וראה המשך וככה תרל"ז לאדמו"ר מהר"ש (להעיר שהשנה - י"ג תשרי תשמ"ג - יתמלאו מאה שנה להסתלקות הילולא שלו. ולהעיר

תרגול מעשית

את זאת מלמדת אותנו פרשת האזינו. גם אם מדובר על "תוכחה", והלב מתעורר לשוב אל ה' - זו בעצם "שירה". זו התקרבות אל הקדוש ברוך הוא, שממלאת אותנו בחיוניות ובמוטיבציה לעשות את רצון ה' ולהיות יהודי חי ועם מודעות של שליחות בעולם הזה.

צידה לדרך

יְעִתָּה פְתָבו לְכֶם אֶת הַשִּׁירָה הַזֹּאת
וְלִמְדָה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שִׁמְיָהּ בְּפִיהֶם, לְמַעַן תִּהְיֶה
לִי הַשִּׁירָה הַזֹּאת לְעֵד בְּבְנֵי יִשְׂרָאֵל. (דברים, לא, יט)

<<< המשך מעמוד 18

יום שלישי

ו"א בתשרי

מוחרת יום-הכיפורים נקרא "בשם השם" (ג-ט"ס נאָמען)¹⁰¹.

משכימים לבית-הכנסת¹²⁸.

אין מתענים עד אחר אסרו-חג. וחתן ביום חופתו - בין יום-הכיפורים לחג הסוכות, מתענה¹²⁹.

יום חמישי

ו"ג בתשרי

יום ההסתלקות-הילולא של כ"ק אדמו"ר מהר"ש נ"ע, דור רביעי לנשיאי חב"ד (שנות הנשיאות: תרכ"ו-תרמ"ג), ומנוחתו כבוד בליובאוויטש, באוהל אביו כ"ק אדמו"ר ה'צמח-צדק¹³⁰.

"תשובה עילאה" היא דרגה נשגבה, אבל נגיעות ממנה שייכות גם לאנשים פשוטים כמונו. כשיהודי נמצא כאן בעולם הזה ומשקיע את עצמו בלימוד תניא או גמרא, הוא למעשה מחזיר את הנשמה שלו לעולם בו הייתה קודם לכן. גם כאשר יהודי עוסק בתשובה על חטאים, אבל במקום להתמקד בכמה גרועים היו משקיעי העבר הוא מדגיש את המעשים הטובים וחושב כמה טוב לחזור לעשות את רצון ה' - זה סוג של "תשובה עילאה".

"תשובה תתאה" היא תשובה עם דמעות וצער. אבל "תשובה עילאה" עושים בהתרוממות רוח, בהרגשה נעימה ובלב שמח. כי היא לא עוסקת בבוץ ובדברים הרעים, להיפך, היא שוכחת מהם ומתעסקת בנשמה.

אחרי הבדלה מקדשים את הלבנה - בחגירת אבנט ובסידור [אבל לאו-דווקא בטלית וקיטל¹²²], ונכון לרחוץ את הפנים ולנעול נעליים לפני כן¹²³.

במוצאי יום-הכיפורים - סעודה חשובה¹²⁴. עריכתה בהרחבה ממשיכה גשמיות על כל השנה¹²⁵. טובלים פרוסת המוציא בדבש³⁷, אבל על השולחן שמים גם מלח³⁸.

אין מברכים "שעשה לי כל צורכי" עד למחר בברכות-השחר¹⁰¹.

הערב מתעסקים או על-כל-פנים מדברים על-דבר עשיית הסוכה¹⁰¹.

ואמר הרבי: "רוב ישראל - ואני בתוכם - אינם נזהרים בזה במעשה בפועל, ויוצאים גם עתה ידי חובת העניין על-ידי דיבור בזה"¹²⁶.

שנה אחת ראו שהרבי חוזר הביתה במוצאי יום-הכיפורים, ומיד בכניסתו לחדר, עוד בטרם פשט את הקיטל, ניגש לארון הספרים, הוציא משניות מסכת סוכה, והחל ללמוד דיני סוכה¹²⁷.

122. ראה אופני הנהגה שונים באוצר' שם.

123. לוח כולל-חב"ד.

124. שו"ע אדמוה"ז שם ס"ט, 'המלך במסיבו' ח"א עמ' רמו. וראה 'אוצר' עמ' רנ.

125. לשמע-אוזן עמ' 145 בשם כ"ק אדמו"ר מהרש"ב נ"ע. וראה 'אוצר' עמ' רנא.

126. סה"ש תש"נ ח"א עמ' 41. וראה 'רשימות' שם. 'המלך במסיבו' ח"א עמ' רנא. ועוד.

127. מפי הרה"ח ר' דובער יוניק, ב"מ 246 עמ' 27.

128. לוח כולל-חב"ד, משו"ע אדמוה"ז שם ס"ד.

129. לוח כולל-חב"ד, משו"ע אדמוה"ז שם ס"ג, ומג"א סי' תקע"ג ס"ק ב.

130. תיאור ההסתלקות, ותצלום המצבה (החדשה) בס' 'מי חב"ד' ביום זה. ביאור מעלת היום בשיחות הרבי, הובאו בס' 'הלכות החג בחג' עמ' 53 ואילך.

בהזדמנויות דומות, הציע הרבי לנצל 'ענת רצון' כזאת, כדי להוסיף: לימוד פרק משנה, עכ"פ של האות הראשונה מאותיות השם, לימוד מתורתו של בעל ההילולא; בעבודת התפילה; בנתינת צדקה לענייני בעל ההילולא וממלאי-מקומו; ולקיים התועדויות של שמחה, והחלטות טובות. ואם לא נעשה ה"ל או חלקו בו ביום, יש להשלימו בימים הסמוכים (ראה 'התועדויות' תשמ"ז ח"ב עמ' 286, והוספות שם עמ' 292. לקו"ש חכ"א עמ' 276).

שניים מקרא ואחד תרגום

מוקדש לע"נ הרב"ר ר' מנחם מענדל הכהן ב"ר הרב"ת יהושע זעליק הכהן ע"ה ומרת גאלדא בת הרב"ת מרדכי ירחמיאל חיים לימא ע"ה

ה בהנחל עליון גוים בהפרידו בני אדם יצב
גבלת עמים למספר בני ישראל: בהנחל עליון
גוים בהפרידו בני אדם יצב גבלת עמים למספר
בני ישראל: באחסנא עלאה עממא בפרשותה
בני אנשא קיים תחומי עממא למנן בני
ישראל: כפי חלק יהוה עמו יעקב חבל
נחלתו: כי חלק יהוה עמו יעקב חבל נחלתו:
ארי חלקא דני עמה יעקב עדב אחסנתה:
ימצאהו בארץ מדבר ובתהו לל ישמן
יסבבנהו יבוננהו יצרנהו פאיטון עיגו: ימצאהו
בארץ מדבר ובתהו לל ישמן יסבבנהו יבוננהו
יצרנהו פאיטון עיגו: ספיק צרפיהון בארעא
מדברא ובית צחונא אמר די לית מצא אשרנון
סחור סחור לשכנתה אלפנון פתגמי אוריטא
נטרנון ככבת עיניהון: כ כנשר יעיר קנו על
גוזליו ירחף יפרש כנפיו יקחהו ישאהו על
אברתו: כנשר יעיר קנו על גוזליו ירחף יפרש
כנפיו יקחהו ישאהו על אברתו: כנשר דמחיש
לקנה על בנוהי מתחופף פריס גדפוהי מקבלהון
מנטלהון על תקוף אברוהי: כ יהוה בדר ינחנו
ואין עמו אל נבר: יהוה בדר ינחנו ואין עמו
אל נבר: יי בלחודוהי עתיד לאשריותהון
בעלמא דהוא עתיד לאתתדתא ולא יתקנס
קדמוהי פלחן טעון:
שליש יי ירפבהו כתיב על כמותי קרי על כמותי
ארץ ויאכל תנובת שדי וינקחו דבש מפלע
ושמן מחלמיש צור: ירפבהו על כמותי ארץ
ויאכל תנובת שדי וינקחו דבש מפלע ושמן
מחלמיש צור: אשרנון על תקפי ארעא ואוכלנון
בזת סנאיהון ויהב להון בזת שליטי קרוין ונקסי
יתבי כרפין תקיפין: יי חמאת בקר וחלב צאן
עם חלב כרים ואילים בגיבשן ועתודים
עם חלב פליות חטה ודם ענב תשתה חמר:

א האינו השמים ואדברה ותשמע הארץ
אמרי פי: האינו השמים ואדברה ותשמע הארץ
אמרי פי: אציתו שמא ואמלל ותשמע ארעא
אמרי פמי: כ יערף כמטר לקחי תגל כפול
אמתי בשעירם עלי דשא וכרביבים עלי
עשב: יערף כמטר לקחי תגל כפול אמתי
בשעירם עלי דשא וכרביבים עלי עשב: יבסם
כמטרא אולפני יתקבל כטלא מימרי כרוחי
מטרא דנשבין על דתאה וכרסיסי מלקושא די
על עשבא: ג כפי שם יהוה אקרא חבו גדל
לאלהינו: כפי שם יהוה אקרא חבו גדל
לאלהינו: ארי בשמא דני אנא מצלי חבו רבוטא
קדם אלהנא: ד הצור תמים פעלו כי כל דרכיו
משפט אל אמונה ואין עול צדיק וישר הוא:
הצור תמים פעלו כי כל דרכיו משפט אל
אמונה ואין עול צדיק וישר הוא: תקיפא
דשלמין עובדוהי ארי כל ארתה דינא אלהא
מהימנא דמן קדמוהי עולה לא נפק דמן קדם ופי
וקשיט הוא: ה שחת לו לא בניו מומם דור
עקש ופתלתל: שחת לו לא בניו מומם דור
עקש ופתלתל: חבילו להון לא לה בניא די
פלחו לטעותא דרא דאשניו עובדוהי ואשתניו:
ו הליהוה תגמלוזאת עם נבל ולא חכם
הלוא הוא אביד קנד הוא עשד ויכנגד:
הליהוה תגמלוזאת עם נבל ולא חכם הלוא הוא
אביד קנד הוא עשד ויכנגד: הא קדם יי אתון
גמלין דא עמא דקבילו אוריטא ולא תכימו הלא
הוא אבוף ואת די לה הוא עבדך ואתקנד:
שני זכר ימות עולם בינו שנות דר ודר שאל
אביד ויגדך וקניד ויאמרו לך: זכר ימות עולם
בינו שנות דר ודר שאל אביד ויגדך וקניד
ויאמרו לך: אדפר יומין דמן עלמא אסתפל בשני
דר ודר שאל אבוף ויחוי לך סביד ויימרין לך:

חֲמַאת בָּקָר וְחֵלֶב צֹאן עִמְחֹלֶב פְּרִים וְאֵילִים
 בְּנִיבְשָׁן וְעִתוּדִים עִמְחֹלֶב בְּלוֹיֹת חֲטָה וְדַם־עֵגֶב
 תִּשְׁתַּהֲחֹמְרוּ: יִהְיֶה לְהוֹן בֹּזֵת מַלְכִּיהוֹן וְשִׁלְטִייהוֹן
 עִם עֵתֵר רַבְרִבִּיהוֹן וְתַקְפִּיהוֹן עִמָּא דְאַרְעֵהוֹן
 וְאַחַסְנִתְהוֹן עִם בֹּזֵת חִלִּיהוֹן וּמִשְׁרִתְהוֹן וְדַם
 גְּבִרִיהוֹן אִיתְשַׁד כְּמִיא: ^{טו} וַיִּשְׁמַן יִשְׂרוּן וַיִּבְעֹט
 שְׁמֵנָה עֶבֶת כְּשִׂית וַיִּטֵּשׁ אֱלֹהִים עֲשָׂהוּ וַיִּנְבֵּל
 צוּר יִשְׁעָתוֹ: וַיִּשְׁמַן יִשְׂרוּן וַיִּבְעֹט שְׁמֵנָה עֶבֶת
 כְּשִׂית וַיִּטֵּשׁ אֱלֹהִים עֲשָׂהוּ וַיִּנְבֵּל צוּר יִשְׁעָתוֹ:
 וְעֵתֵר יִשְׂרָאֵל וַיִּבְעֹט אֶצְלַח תְּקוּף קָנָא נִכְסִין
 וַיִּשְׁבַּק פְּלַחֵן אֱלֹהָא דְעַבְדָּהּ וְאַרְגֹּז קָדַם תְּקִיפָא
 דְפָרְקָה: ^{טז} וַיִּקְנֵאֵהוּ בְּזוּרִים בְּתוֹעֵבַת יַכְעִיסָהוּ:
 וַיִּקְנֵאֵהוּ בְּזוּרִים בְּתוֹעֵבַת יַכְעִיסָהוּ: אֶקְנִיאֵהוּ
 קְדַמּוּהִי בְּפִלְחֵן טַעֲוִן בְּתוֹעֵבַת אֶרְגִּיזוֹ קְדַמּוּהִי:
 יִזְבַּחוּ לְשֵׁדִים לֹא אֱלֹהִים לֹא יִדְעוּם
 חֲדָשִׁים מִקְרָב בָּאוּ לֹא שְׁעָרוּם אֲבֹתֵיכֶם:
 יִזְבַּחוּ לְשֵׁדִים לֹא אֱלֹהִים לֹא יִדְעוּם חֲדָשִׁים
 מִקְרָב בָּאוּ לֹא שְׁעָרוּם אֲבֹתֵיכֶם: דְּבַחוּ לְשֵׁדִין
 דְּלִית בְּהוֹן צְרוּף דְּחֵלֵן דְּלֹא יִדְעוּן חֲדָפָא דִּי
 מִקְרִיב אֲתַעֲבִידָא לֹא אֲתַעֲסִקוּ בְּהוֹן אֲבַהֲתִכוּן:
 יִצוּר יִלְדֵךְ תִּשְׁוִי וְתִשְׁבַּח אֵל מְחֻלְלֵךְ: צוּר
 יִלְדֵךְ תִּשְׁוִי וְתִשְׁבַּח אֵל מְחֻלְלֵךְ: דְּחֵלֹא תְּקִיפָא
 דְּבַרְאָךְ אֲתַנְשַׁמָּא שְׁבַקְתָּא פְּלַחֵן אֱלֹהָא דְעַבְדֵךְ:
 רַבְעִי ^{יז} וַיִּרְא יְהוָה וַיִּנְאֹץ מִפְּעֵם בְּנִי וּבְנֵתָיו:
 וַיִּרְא יְהוָה וַיִּנְאֹץ מִפְּעֵם בְּנִי וּבְנֵתָיו: וְגַלִּי קָדַם יִי
 וְתַקֵּף רִגְזָה מִדְּאַרְגִּיזוֹ קְדַמּוּהִי בְּנִין וּבְנֵן:
 וַיֹּאמֶר אֲסַתִּירָה פְּנֵי מַהֶם אֲרָאָה מַה
 אַחֲרֵיתֶם כִּי דוֹר תַּהֲפֹכֵת הָמָּה בְּנִים לֹא־אֲמֵן
 בָּם: וַיֹּאמֶר אֲסַתִּירָה פְּנֵי מַהֶם אֲרָאָה מַה
 אַחֲרֵיתֶם כִּי דוֹר תַּהֲפֹכֵת הָמָּה בְּנִים לֹא־אֲמֵן בָּם:
 וַאֲמַר אֶסְלַק שְׁכַנְתִּי מִנְּהוֹן גְּלִי קְדַמִּי מָא יְהִי
 כְּסוּפִיהוֹן אַרִי דְרָא דְאַשְׁנִי אֲנֹן בְּנִיא דְלִית בְּהוֹן
 הִימְנוּ: ^{יח} הֵם קְנֵאוּנִי בְּלֹא־אֵל כְּעֶסוּנִי
 בְּהַבְלִיָּהֶם וְאַנִּי אֶקְנִיאֵם בְּלֹא־עֵם בְּגוֹי נָבֵל

אֲכַעִיסֶם: הֵם קְנֵאוּנִי בְּלֹא־אֵל כְּעֶסוּנִי בְּהַבְלִיָּהֶם
 וְאַנִּי אֶקְנִיאֵם בְּלֹא־עֵם בְּגוֹי נָבֵל אֲכַעִיסֶם: אֲנֹן
 אֶקְנִיאֵהוּ קְדַמִּי בְּלֹא דְחֵלֹא אֶרְגִּיזוֹ קְדַמִּי בְּפִלְחֵן
 טַעֲוִן וְאַנָּא אֶקְנֵנוּן בְּלֹא עִם בְּעִמָּא טַפְשָׁא
 אֶרְגֹּזוּן: ^{יט} כִּי־אֵשׁ קָדְחָה בְּאִפִּי וְתִיקַד עַד־
 שְׂאוֹל תַּחֲתִית וְתֹאכַל אֶרֶץ וַיְבַלֵּה וְתִלְהַט
 מוֹסְדֵי הָרִים: כִּי־אֵשׁ קָדְחָה בְּאִפִּי וְתִיקַד עַד־
 שְׂאוֹל תַּחֲתִית וְתֹאכַל אֶרֶץ וַיְבַלֵּה וְתִלְהַט מוֹסְדֵי
 הָרִים: אַרִי קְדוּם תְּקִיף כְּפֹאֵשׁ נִפְק מִקְדַּמִּי בְּרִגְזוֹ
 וְשָׂצִי עַד שְׂאוֹל עֲרִיאִית וְאַסְפָּא אֶרְעָא וְעַלְלַתָּהּ
 וְשָׂצִית עַד סִפִּי טוּרִיא: ^כ אֶסְפָּה עֲלִימוֹ רְעוּת
 חֲצִי אֲכַלְהֶבֶם: אֶסְפָּה עֲלִימוֹ רְעוּת חֲצִי אֲכַלְהֶבֶם:
 אֶסְפָּה עֲלִיהוֹן בִּישִׁין מְכַתְּשִׁי אֲשָׂצִי בְּהוֹן:
 כִּי־מִזֵּי רָעִב וְלַחְמִי רִשְׁף וְקִטְבִּי מִרִירִי וְשׁוֹן
 בְּהַמֵּת אֲשַׁלַּח־בָּם עִם־חֲמַת זַחְלִי עֲפָר: מִזֵּי
 רָעִב וְלַחְמִי רִשְׁף וְקִטְבִּי מִרִירִי וְשׁוֹן־בְּהַמֵּת אֲשַׁלַּח־
 בָּם עִם־חֲמַת זַחְלִי עֲפָר: נְפִיחִי כְּפֹן וְאֲכֹלִי עוֹף
 וּכְתִישִׁי רוּחִין בִּישִׁין וְשׁוֹן חִיּוֹת בְּרָא אֶגְרִי בְּהוֹן
 עִם חֲמַת תַּנִּינְיָא דְזַחְלִין בְּעַפְרָא: כִּי־מַחוּץ
 תִּשְׁבַּל־חֶרֶב וּמְחַדְרִים אִימָה גַם־בְּחוּר גַּם־
 בְּתוּלָה יוֹנֵק עִם־אִישׁ שִׁיבָה: מַחוּץ תִּשְׁבַּל־חֶרֶב
 וּמְחַדְרִים אִימָה גַם־בְּחוּר גַּם־בְּתוּלָה יוֹנֵק עִם־
 אִישׁ שִׁיבָה: מִבְּרָא תַּמְכַּל חֲרָבָא וּמִתְנַנְיָא חֲרַגַּת
 מוֹתָא אֶף עוֹלְמִיהוֹן אֶף עוֹלְמַתְהוֹן וְנִקְיָהוֹן עִם
 אֲנָשׁ סְבִיָּהוֹן: ^{כא} אֲמַרְתִּי אֶפְאִיָּהֶם אֲשַׁבִּיתָה
 מֵאַנְשׁ וְכָרֶם: אֲמַרְתִּי אֶפְאִיָּהֶם אֲשַׁבִּיתָה מֵאַנְשׁ
 וְכָרֶם: אֲמַרְתִּי אַחוּל רְגִזִי עֲלִיהוֹן וְאַשְׁצֵנוּן אֲבַטֵּל
 מִבְּנֵי אֲנָשָׁא דִּיכְרִנִּיהוֹן: ^{כב} לֹא־לִי כְּעַם אוֹיֵב אֲגוּר
 פְּנִי־וַיִּנְפְּרוּ צְרִימוֹ פְּנִי־וַיֹּאמְרוּ יִדְגוּ רָמָה וְלֹא יְהוָה
 פְּעַל כָּל־זֹאת: לֹא־לִי כְּעַם אוֹיֵב אֲגוּר פְּנִי־וַיִּנְפְּרוּ
 צְרִימוֹ פְּנִי־וַיֹּאמְרוּ יִדְגוּ רָמָה וְלֹא יְהוָה פְּעַל כָּל־
 זֹאת: אֲלוּלְפוֹן רְגָזָא דְסַנְגָּה כְּנִישׁ דִּילְמָא וְתִרְבַּרְב
 בְּעַל דְּכַבָּא דִּילְמָא יִימְרוּן וְדִנָּא תְּקִיפַת לְנָא וְלֹא
 מִן קָדַם יִי תוֹת פֵּל דָּא: ^{כג} כִּי־כִי־גוֹי אֲבַד עֲצוּת

הַמָּוֶה וְאִין בָּהֶם תְּבוּנָה: פִּירְגֵי אַבְדַּ עֲצוֹת הַמָּוֶה
וְאִין בָּהֶם תְּבוּנָה: אַרְי עִם מֵאֲבָדֵי עֲצָה אֲנוּן וְלִית
בְּהוֹן סוּכְלָתָנוּ:

חַמִּישׁ כֹּס לֹ חֲכָמוּ יִשְׁפִּילוּ זֹאת יִבְיֵנו
לְאַחֲרֵיתָם: לֹ חֲכָמוּ יִשְׁפִּילוּ זֹאת יִבְיֵנו
לְאַחֲרֵיתָם: אֵלוּ חֲכִימוּ אִסְתַּפְּלוּ בְדָא סְבָרוּ מָא
זֵי כְּסוּפִיהוֹן: לְ אִיכָּה יִרְדֹּף אַחַד אֱלֹף וּשְׁנַיִם
יִנְיֵסוּ רַבְכָּה אִסְלָא פִּירְצוּרָם מְכָרָם וַיהוּה
הַסְּגִירָם: אִיכָּה יִרְדֹּף אַחַד אֱלֹף וּשְׁנַיִם יִנְיֵסוּ
רַבְכָּה אִסְלָא פִּירְצוּרָם מְכָרָם וַיהוּה הַסְּגִירָם:
אַכְדִּין יִרְדֹּף חַד אֶלְפָא וּתְרִין יַעֲרוֹקוּן לְרַבּוּתָא
אַלְחָן אַרְי תְּקִיפָהוֹן מְסֻרְנוּן וַיִּי אֲשַׁלְמָנוּן: לֹא כִי
לֹא כְּצוּרְנוּ צוּרָם וְאִיבִינוּ פְּלִילִים: כִּי לֹא כְּצוּרְנוּ
צוּרָם וְאִיבִינוּ פְּלִילִים: אַרְי לֹא כְּתַקְפָּנָא תְּקִיפָהוֹן
וּבְעֵלֵי דְכְּבָנָא הוּוּ דִּינָנָא: לֹא כִּי־מִגְּפָן סָדָם גְּפָנָם
וּמִשְׁדָּמָת עֲמָרָה עֲנַבְמוּ עֲנַב־רוּשׁ אֲשַׁבְּלַת
מִרְרַת לָמוּ: כִּי־מִגְּפָן סָדָם גְּפָנָם וּמִשְׁדָּמָת עֲמָרָה
עֲנַבְמוּ עֲנַב־רוּשׁ אֲשַׁבְּלַת מִרְרַת לָמוּ: אַרְי
כְּפִרְעֻנּוֹת עֲמָא דְסָדוּם פִּרְעֻנוּתָהוֹן וְלִקּוּתָהוֹן כְּעַם
עֲמָרָה מִתְּהוֹן בִּישִׁין כְּרִשִׁי חוּזֵן וְתִשְׁלַמַּת
עוֹבְדֵיהוֹן כְּמִרְרוּתָהוֹן: לֹא חֲמַת תְּנִינָם יִינָם
וְרֵאשׁ פְּתָנִים אַכּוּר: חֲמַת תְּנִינָם יִינָם וְרֵאשׁ
פְּתָנִים אַכּוּר: הָא כְּמַרְת תְּנִינָא כֹּס פִּרְעֻנוּתָהוֹן
וּכְרִישׁ פְּתָנֵי חוּזֵן אַכּוּרָאִין: לֹא הִלָּא־הוּא כְּמָם
עֲמָרֵי חֲתוּם בְּאוּצְרֵתֵי: הִלָּא־הוּא כְּמָם עֲמָרֵי
חֲתוּם בְּאוּצְרֵתֵי: הִלָּא כֹּל עוֹבְדֵיהוֹן גִּלְזֵן קְדָמֵי
גְּנִיזִין לְיוֹם דִּינָא בְּאוּצְרֵי: לֹא לִי נֶקֶם וְשִׁלְם לְעַת
תְּמוּט רְגֵלָם כִּי קְרוּב יוֹם אִידָם וְחֵשׁ עֵתְרַת
לָמוּ: לִי נֶקֶם וְשִׁלְם לְעַת תְּמוּט רְגֵלָם כִּי קְרוּב יוֹם
אִידָם וְחֵשׁ עֵתְרַת לָמוּ: קְדָמֵי פִּרְעֻנוּתָא וְאַנָּא
אַשְׁלָם לְעַדֵּן דִּיגְלוֹן מֵאַרְעָהוֹן אַרְי קְרִיב יוֹם
תְּבָרְהוֹן וּמִבְּע דְעֵתִיד לְהוֹן: לֹא כִּי־יִרְדִּין יְהוּה עֲמוֹ
וְעַל־עַבְדֵּיו יִתְנַחֵם כִּי יִרְאֶה כִּי־אֲזַלְתָּ יָד וְאַפְּסָם
עֲצוּר וְעוֹזֹב: כִּי־יִרְדִּין יְהוּה עֲמוֹ וְעַל־עַבְדֵּיו יִתְנַחֵם

כִּי יִרְאֶה כִּי־אֲזַלְתָּ יָד וְאַפְּסָם עֲצוּר וְעוֹזֹב: אַרְי יִדִּין
יִי דִינָא דְעַמָּה וּפְרַעְנוֹת עַבְדוּחֵי צְדִיקָנָא יִתְפָּרַע
אַרְי גְּלִי קְדָמוּחֵי דְכַעֲדָן דְתַתְּקַף עֲלֵיהוֹן מַחַת
סְנָאָה יְהוֹן מִשְׁלִטְלִין וּשְׁבִיקִין: לֹא וְאַמְרָא אִי
אַלְהֵימוּ צוּר חֲסִיו בּוּ: וְאַמְרָא אִי אַלְהֵימוּ צוּר חֲסִיו
בּוּ: וַיִּימַר אֵן דְחִלְתָּהוֹן תְּקִיפָא דְהוּוּ רְחִיצִין בְּהַ:
לֹא אֲשֶׁר חֲלָב וּזְבַחִימוּ יֵאֲכֹלוּ יִשְׁתּוּ יִין נְסִיכָם
יִקוּמוּ וַיַּעֲזֹרְכֶם יְהִי עֲלֵיכֶם סִתְרָה: אֲשֶׁר חֲלָב
וּזְבַחִימוּ יֵאֲכֹלוּ יִשְׁתּוּ יִין נְסִיכָם יִקוּמוּ וַיַּעֲזֹרְכֶם יְהִי
עֲלֵיכֶם סִתְרָה: דִּי תִרְב נִכְסָתָהוֹן הוּוּ אֶכְלִין שְׁתָּן
חֲמַר נִסְפִּיהוֹן יְקוּמוּן כְּעַן וַיִּסְעֲדוּנְכוּן יְהוֹן
עֲלִיכוּן מִגְּן: לֹא רָאוּ א עֵתָה כִּי אֲנִי אֲנִי הוּא וְאִין
אַלְהִים עֲמָדֵי אֲנִי אֲמִית וְאַחִיָּה מְחַצְתִּי וְאַנִּי
אַרְפָּא וְאִין מִיָּדֵי מִצִּיל: רָאוּ א עֵתָה כִּי אֲנִי אֲנִי
הוּא וְאִין אֲלֹהִים עֲמָדֵי אֲנִי אֲמִית וְאַחִיָּה מְחַצְתִּי
וְאַנִּי אַרְפָּא וְאִין מִיָּדֵי מִצִּיל: חֲזוּ כְּעַן אַרְי אֲנָא
אֲנָא הוּא וְלִית אֱלֹהַ בַּר מְנִי אֲנָא מִמִּית וּמַחַה
מְחִינָא וְאַף מְסִינָא וְלִית מִן יָדֵי מְשׁוּב:

שִׁישׁ כֹּס כִּי־אֲשָׂא אֲל־שְׁמַיִם יָדִי וְאַמְרַתִּי חִי אֲנֹכִי
לְעֵלָם: כִּי־אֲשָׂא אֲל־שְׁמַיִם יָדִי וְאַמְרַתִּי חִי אֲנֹכִי
לְעֵלָם: אַרְי אַתְּקִינַת בְּשִׁמְיָא בֵּית שְׁכֻנְתִּי וְאַמְרִית
קִנְיָם אֲנָא לְעֵלְמִין: לֹא אִסְשׁוּנוּתִי בְּרַק חֲרָבִי
וְתֵאֱחֹז בְּמִשְׁפַּטִּי יָדִי אֲשִׁיב נֶקֶם לְצַרִּי וְלִמְשַׁנְאֵי
אַשְׁלָם: אִסְשׁוּנוּתִי בְּרַק חֲרָבִי וְתֵאֱחֹז בְּמִשְׁפַּטִּי יָדִי
אֲשִׁיב נֶקֶם לְצַרִּי וְלִמְשַׁנְאֵי אַשְׁלָם: אִם עַל חַד
תְּרִין כְּחֲזוּ בְּרַקָא מִסוּף שְׁמִיָּא וְעַד סוּף שְׁמִיָּא
תְּתַגְּלִי חֲרָבִי וְתַתְּקַף בְּדִינָא יָדִי אַתִּיב פִּרְעֻנוּתָא
לְסָנְאֵי וּלְבַעֲלֵי דְכְּבִי אַשְׁלָם: מִגְּ אֲשִׁפִּיר חֲצִי
מִדָּם וְחֲרָבִי תֵאֲכַל בְּשׂוּר מִדָּם חֲלָל וְשִׁבְיָה
מִרְאֵשׁ פִּרְעוֹת אוּיִב: אֲשִׁפִּיר חֲצִי מִדָּם וְחֲרָבִי
תֵאֲכַל בְּשׂוּר מִדָּם חֲלָל וְשִׁבְיָה מִרְאֵשׁ פִּרְעוֹת אוּיִב:
אַרְוִי גִירֵי מִדְּמָא וְחֲרָבִי תִקְטוּל בְּעַמְמָנָא מִדָּם
קְטִילֵן וְשִׁבְזֵן לֹא־עַדָּאָה כְּתִרִין מִרִישׁ סְנָאָה וּבְעַל
דְּכָבָא: מִגְּ הִרְנִינוּ גוֹיִם עֲמוֹ כִּי דָם־עַבְדֵּיו יִקּוּם

וְנָקַם יָשִׁיב לְצַרּוֹ וְכַפֵּר אֲדַמְתּוּ עִמּוֹ: הַרְנִינוּ גוֹיִם עִמּוֹ כִּי רַם-עֲבָדָיו יָקוּם וְנָקַם יָשִׁיב לְצַרּוֹ וְכַפֵּר אֲדַמְתּוּ עִמּוֹ: פ שָׂבָחוּ עִמְמִיא עִמָּה אַרִי פְרַעְנוֹת עֲבָדֶיהָ צִדִיקִיא יִתְפַּרַע וּפְרַעְנוֹת יִתִּיב לְסִנְאוּהָ וַיְכַפֵּר עַל אַרְעָה וְעַל עַמָּה:

שביעי מד וַיִּבֶא מֹשֶׁה וַיְדַבֵּר אֶת-פֶּלִדְבָרֵי הַשִּׁירָה־הַזֹּאת בְּאֹזְנֵי הָעָם הוּא וְהוֹשַׁע בֶּן-נּוּן: וַיִּבֶא מֹשֶׁה וַיְדַבֵּר אֶת-פֶּלִדְבָרֵי הַשִּׁירָה־הַזֹּאת בְּאֹזְנֵי הָעָם הוּא וְהוֹשַׁע בֶּן-נּוּן: וְאַתָּה מֹשֶׁה וּמְלִיל יֵת כֹּל פִּתְגָמֵי חֲשַׁבְחָתָא הָדָא קָדָם עִמָּה הוּא וְהוֹשַׁע בֶּר נּוּן: מַה וַיְכַל מֹשֶׁה לְדַבֵּר אֶת-פֶּלִדְבָרֵים הָאֵלֶּה אֶל-פֶּלִי־יִשְׂרָאֵל: וַיְכַל מֹשֶׁה לְדַבֵּר אֶת-פֶּלִדְבָרֵים הָאֵלֶּה אֶל-פֶּלִי־יִשְׂרָאֵל: וְשָׂצִי מֹשֶׁה לְמַלְלָא יֵת כֹּל פִּתְגָמִיא הָאֵלִין עִם כֹּל יִשְׂרָאֵל: מו וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים שִׁימוּ לְבַבְכֶם לְכֹל־הַדְּבָרִים אֲשֶׁר אֲנֹכִי מַעֲדִיד בְּכֶם הַיּוֹם אֲשֶׁר תִּצּוּם אֶת-בְּנֵיכֶם לְשֹׁמֵר לַעֲשׂוֹת אֶת-כָּל־דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת: וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים שִׁימוּ לְבַבְכֶם לְכֹל־הַדְּבָרִים אֲשֶׁר אֲנֹכִי מַעֲדִיד בְּכֶם הַיּוֹם אֲשֶׁר תִּצּוּם אֶת-בְּנֵיכֶם לְשֹׁמֵר לַעֲשׂוֹת אֶת-כָּל־דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת: וְאָמַר לַהוֹן שׁוּוּ לְכַכּוֹן לְכָל פִּתְגָמִיא דִּי אֲנָא מִסְּהַד בְּכּוֹן יוֹמָא דִּין דִּי תִפְקֹדְנּוֹן יֵת בְּנִיכּוֹן לְמִטְר לְמַעַבְד יֵת כֹּל פִּתְגָמֵי אֹרִיתָא הָדָא: מו כִּי לֹא־דָבָר רַק הוּא מִפֶּם כִּי־הוּא חַיִּיכֶם וּבְדָבָר הוּזָה תִאֲרִיכוּ יָמִים עַל־הָאֲדָמָה אֲשֶׁר אַתֶּם עֹבְרִים אֶת־הַיַּרְדֵּן שְׂמָה לְרִשְׁתָּהּ: כִּי לֹא־דָבָר רַק הוּא מִפֶּם כִּי־הוּא חַיִּיכֶם וּבְדָבָר הוּזָה תִאֲרִיכוּ יָמִים עַל־הָאֲדָמָה אֲשֶׁר אַתֶּם עֹבְרִים אֶת־הַיַּרְדֵּן שְׂמָה לְרִשְׁתָּהּ: אַרִי לֹא פִתְגָם רַקָּא הוּא מִנְכּוֹן אַרִי הוּא חַיִּיכּוֹן וּבִפְתָגְמָא הַדִּין תּוֹכּוֹן יוֹמִין עַל אַרְעָא דִּי אַתּוֹן עֹבְרִין יֵת יַרְדְּנָא תְמּוֹן לְמִירְתָּהּ:

מפטיר פ מה וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה בְּעֵצִים הַיּוֹם

הַיּוֹם לֵאמֹר: וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה בְּעֵצִים הַיּוֹם הַיּוֹם לֵאמֹר: וּמְלִיל יֵי עִם מֹשֶׁה בְּכַרְן יוֹמָא הַדִּין לְמִימַר: מַה עָלָה אֶל־הַר הָעֲבָרִים הַיּוֹם הַרְנִבוּ אֲשֶׁר בְּאַרְץ מוֹאָב אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי יַרְחוֹ וּרְאֵה אֶת־אַרְץ כְּנָעַן אֲשֶׁר אֲנִי נֹתֵן לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְאַחֲזָהּ: עָלָה אֶל־הַר הָעֲבָרִים הַיּוֹם הַרְנִבוּ אֲשֶׁר בְּאַרְץ מוֹאָב אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי יַרְחוֹ וּרְאֵה אֶת־אַרְץ כְּנָעַן אֲשֶׁר אֲנִי נֹתֵן לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְאַחֲזָהּ: סק לְטוֹרָא דְעֲבָרָי הַדִּין טוֹרָא דְנָבוּ דִּי בְּאַרְעָא דְמוֹאָב דִּי עַל אִפִּי יַרְחוֹ וְחִזִּי יֵת אַרְעָא דְכְנַעַן דִּי אֲנָא יֵהב לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְאַחֲסָנָא: נ וַיְכַתּוּ בְּהַר אֲשֶׁר אַתָּה עָלָה שְׂמָה וְהֶאֱסַף אֶל־עַמּוּד בְּאֶשְׁר־מֵת אַהֲרֹן אַחִיד בְּהַר הָהָר וַיֹּאסֶף אֶל־עַמּוּד: וַיְכַתּוּ בְּהַר אֲשֶׁר אַתָּה עָלָה שְׂמָה וְהֶאֱסַף אֶל־עַמּוּד בְּאֶשְׁר־מֵת אַהֲרֹן אַחִיד בְּהַר הָהָר וַיֹּאסֶף אֶל־עַמּוּד: וּמוֹת בְּטוֹרָא דִּי אֵת סֶלֶק לְתַמָּן וְאַתְפָּנֵשׁ לְעַמָּד כְּמָא דְמִית אַהֲרֹן אַחִיד בְּהַר טוֹרָא וְאַתְפָּנֵשׁ לְעַמָּה: נ על אֲשֶׁר מַעֲלַתֶּם כִּי בַתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמִי־מְרִיבַת קִדְשׁ מִדְּבַר־צֶן עַל אֲשֶׁר לֹא־קִדְשַׁתֶּם אוֹתִי בַתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: על אֲשֶׁר מַעֲלַתֶּם כִּי בַתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמִי־מְרִיבַת קִדְשׁ מִדְּבַר־צֶן עַל אֲשֶׁר לֹא־קִדְשַׁתֶּם אוֹתִי בַתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: על דִּי שְׁקִרְתּוֹן בְּמִימְרֵי בְּגוֹ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמִי מִצּוֹת רַקָּם מִדְּבָרָא דְצֶן עַל דִּי לֹא קִדְשַׁתּוֹן יֵתִי בְּגוֹ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: כ כִּי מִנְגִיד תִּרְאֵה אֶת־הָאָרֶץ וְשְׂמָה לֹא תָבוֹא אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־אֲנִי נֹתֵן לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל: כִּי מִנְגִיד תִּרְאֵה אֶת־הָאָרֶץ וְשְׂמָה לֹא תָבוֹא אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־אֲנִי נֹתֵן לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל: אַרִי מִקְבַּל תַּחֲזִי יֵת אַרְעָא וּלְתַמָּן לֹא תַעוֹל לְאַרְעָא דִּי אֲנָא יֵהב לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל: כִּי מִנְגִיד תִּרְאֵה אֶת־הָאָרֶץ וְשְׂמָה לֹא תָבוֹא אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־אֲנִי נֹתֵן לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל: פ פ פ נִבִּי פְסוּקִים, כְּלִיב סִימּוֹן.

הַפְטֵרָה לְפָרֶשֶׁת הָאוֹיִנוּ בְּשׂוֹאֵל ב פֶּרֶק כֵּב

« וַיְדַבֵּר דָּוִד לַיהוָה אֶת־דְּבָרֵי הַשִּׁירָה הַזֹּאת בְּיוֹם הַצִּיל יְהוָה אֶת־וּמָה פְּלִי־אִיכּוֹ וּמִקַּף שְׂאוּל: כ וַיֹּאמֶר יְהוָה סִלְעִי וּמִצְדָּתִי וּמִפְּלִטִי־לִי: אֱלֹהֵי צוּרֵי אַחֲסֵה־בּוֹ מִנְגִיד וְקִרְן יִשְׁעֵי מִשְׁגָּבִי וּמְנוּסֵי

מִשְׁעֵי מַחְסֵם תִּשְׁעֵנִי: - מִהַלֵּל אֶקְרָא יְהוָה וּמֵאֵיבֵי אוֹשֵׁעַ: הַ כִּי אֶפְפְּנִי מִשְׁפְּרֵי־מוֹת נַחֲלִי כְּלַעַל
 יִבְעֲתֵנִי: וְכִלִּי שְׂאוֹל סִבְנֵי קִדְמוֹנֵי מִקְשֵׁי־מוֹת: וְכִצְרֵלִי אֶקְרָא יְהוָה וְאֶל־אֱלֹהֵי אֶקְרָא וַיִּשְׁמַע
 מִהִיכְלוֹ קוֹלִי וְשׁוֹעֲתִי בְּאוֹזְנֵי: הַ וַיִּתְנַעַשׂ וַתִּרְעַשׂ הָאָרֶץ מִסִּדְרוֹת הַשָּׁמַיִם יִרְגָּזוּ וַיִּתְנַעַשׂוּ בִּי־חִרָה
 לוֹ: בַּ עֲלָה עֲשׂוֹן בְּאֶפֶס וְאֵשׁ מִפִּי תֹאכַל גְּחָלִים בְּעָרוֹ מִמֶּנּוּ: וַיִּטַּשׂ שָׁמַיִם וַיִּרְדַּ וְעַרְפֵּל תַּחַת רִגְלוֹ:
 יַ וַיִּרְכַּב עַל־כְּרוֹב וַיַּעֲרֵף וַיִּרְא עַל־פְּנֵי־רוּחַ: יַ וַיִּשֶׁת חֲשָׁד סְבִיבוֹתָיו סָבֹת חֲשֵׁר־מַיִם עֲבִי
 שְׁחָקִים: יַ מִנְּגַה נִגְדוּ בְּעָרוֹ גְּחֵלֵי־אֵשׁ: יַ וַיִּרְעַם מִן־שָׁמַיִם יְהוָה וְעֲלוּן וַיִּתֵּן קוֹלוֹ: בַּ וַיִּשְׁלַח חֲצִיצִים
 וַיַּפִּיצֵם פֶּרֶק וַיְהִים: בַּ וַיִּרְאוּ אֶפְקֵי יָם וַיִּגְלוּ מִסִּדְרוֹת תְּבַל בְּנִעְרַת יְהוָה מִנְּשֻׁמַּת רוּחַ אֶפֶס: הַ וַיִּשְׁלַח
 מִמְּרוֹם וַיַּחֲנֵי וַיִּשְׁנֵי מַמִּים רַבִּים: הַ וַיִּצְלַנִּי מֵאֵיבֵי עַז מִשְׁנָאִי כִּי אִמְצֹו מִמֶּנּוּ: בַּ וַיִּקְדַּמְנִי בְּיוֹם
 אִידִי וַיְהִי יְהוָה מִשְׁעֵן לִי: בַּ וַיִּצָּא לְמִרְחַב אֲתִי יַחֲלִצֵנִי כִּי־חֲפֵץ בִּי: בַּ וַיִּגְמַלְנִי יְהוָה כְּצַדִּיקְתִּי כִּכְר
 יְדִי יָשׁוּב לִי: בַּ כִּי שְׁמֵרְתִי דְרָכֵי יְהוָה וְלֹא רָשַׁעְתִּי מֵאֱלֹהֵי: בַּ כִּי כָל־מִשְׁפָּטָיו לִנְגְדִי וְחַקְתָּיו
 לֹא־אֶסוּר מִמֶּנּוּ: בַּ וְאֶהְיֶה תָמִים לוֹ וְאֶשְׁתַּמְרָה מֵעוֹנֵי: בַּ וַיִּשָּׁב יְהוָה לִי כְּצַדִּיקְתִּי כִּכְרִי לִנְגְדִי
 עֵינָיו: בַּ עַם־חֲסִיד תִּתְחַסֵּד עַם־גִּבּוֹר תָּמִים תִּתְמָם: בַּ עַם־גִּבּוֹר תִּתְבַּר וְעַם־עַקֵּשׁ תִּתְפַּל: בַּ
 וְאֶת־עַם עֲנִי תוֹשִׁיעַ וְעֵינֶיךָ עַל־רַמִּים תִּשְׁפִּיל: בַּ כִּי־אֲתָה גִּירִי יְהוָה וַיְהִי וַיְגִיה חֲשָׁפִי: בַּ כִּי
 בָּכָה אֲרוּץ גִּדּוּד בְּאֱלֹהֵי אֲדֹלְגֵי־שׁוֹר: בַּ הָאֵל תָּמִים דְּרָכֹו אִמְרַת יְהוָה צְרוּפָה מִגֵּן הוּא לְכֹל
 הַחַסִּים בּוֹ: בַּ כִּי מִי־אֵל מִבְּלַעֲדֵי יְהוָה וּמִי צוֹר מִבְּלַעֲדֵי אֱלֹהֵינוּ: בַּ הָאֵל מְעוּזִי חֵיל וַיִּתֵּר תָּמִים
 דְּרָכָי: בַּ מִשְׁנֹה רַגְלִי בְּאֵילוֹת וְעַל־בְּמֹתַי יַעֲמִידֵנִי: בַּ מִלְמַד יְדִי לְמַלְחָמָה וְנַחַת קִשְׁת־נְחוּשָׁה
 זְרַעְתִּי: בַּ וַתִּתְּנֵלִי מִגֵּן יִשְׁעֶךָ וְעֵתְךָ תִּרְבֵּנִי: בַּ תִּרְחִיב צַעֲרִי תַחַתְנִי וְלֹא מַעֲדוֹ קִרְסְלִי: בַּ אֲרַדְפָה
 אֵיבֵי וְאֶשְׁמִידֵם וְלֹא אָשׁוּב עַד־כְּלוֹתָם: בַּ וְאֶכְלֵם וְאֶמְחָצֵם וְלֹא יִקְמוּן וַיִּפְּלוּ תַחַת רַגְלִי: בַּ וַתִּזְרַנִּי
 חֵיל לְמַלְחָמָה תִּכְרַע קַמִּי תַחַתְנִי: בַּ וְאֵיבֵי תַתָּה לִי עָרַף מִשְׁנָאִי וְאֶצְמִיתָם: בַּ וַיִּשְׁעוּ וַאֲיִן מִשִּׁיעַ
 אֶל־יְהוָה וְלֹא עָנָם: בַּ וְאֶשְׁחַקֵּם כְּעַפְרָאֲרָץ כְּטִיט־חֻצוֹת אֲדָקָם אֲרַקֵּם: בַּ וַתִּפְּלֹטְנִי מִרְבִּי עֲמִי
 תִּשְׁמְרֵנִי לְרֹאשׁ גּוֹיִם עִם לֹא־יִדְעֵתִי וְעַבְדֵּנִי: בַּ בְּנֵי גֹבַר יַחֲפֹזֵשׁוּ־לִי לְשִׁמְעַ אֲזוֹן וַיִּשְׁמְעוּ לִי: בַּ בְּנֵי
 גֹבַר יִבְּלוּ וַיִּחְגְּרוּ מִמַּסְגְּרוֹתָם: בַּ חִי־יְהוָה וּכְרוּךְ צוּרֵי וַיִּרֶם אֱלֹהֵי צוֹר וַיִּשְׁעִי: בַּ הָאֵל הַנִּתָּן נִקְמַת
 לִי וּמְרִיד עֲמִים תַּחַתְנִי: בַּ וּמוֹצִיאֵי מֵאֵיבֵי וּמְקַמֵי תְרוֹמֹמְנִי מֵאִישׁ חַמְסִים תִּצְלִינִי: בַּ עַל־כֵּן אֲוַדֵּךְ
 יְהוָה בְּגוֹיִם וְלִשְׁמֶךָ אֲזַמֵּר: בַּ מְגִדּוֹל יִשׁוּעוֹת מִלְכּוֹ וְעִשְׂה־חֲסֵד לְמִשְׁיחוֹ לְדוֹד וְלִרְעוּ עַד־עוֹלָם:

הַפְטֵרָה לְשַׁבַּת תְּשׁוּבָה כְּהוֹשֵׁעַ פֶּרֶק יד

יד בַּ שׁוֹכְבֵי יִשְׂרָאֵל עַד יְהוָה אֱלֹהֶיךָ כִּי כִשְׁלַתָּ בַעֲוֹנֶיךָ: ג קָחוּ עִמְכֶם דְּבָרִים וְשׁוּבוּ אֶל־יְהוָה
 אֲמְרוּ אֲלֵיו כֹּל־תִּשְׂא עוֹן וְקַח־טוֹב וּנְשַׁלְמָה פְּרִים שְׁפָתֵינוּ: ד אֲשׁוֹר | לֹא יוֹשִׁיעֵנו עַל־סוֹם
 לֹא נִרְפֵּב וְלֹא־נֹאמַר עוֹד אֱלֹהֵינוּ לְמַעֲשֵׂה יְדֵינוּ אֲשֶׁר־בָּךְ יָרַחַם יְתוֹם: ה אֲרַפֵּא מִשׁוֹכְתָם
 אֲהַבֵּם נִדְבָה כִּי שָׁב אִפִּי מִמֶּנּוּ: ו אֶהְיֶה כְּמֹל' לְיִשְׂרָאֵל יִפְרַח כְּשׁוֹשְׁנָה וַיִּךְ שְׂרָשׁוּי כְּלִבְנוֹן:
 ז וְלִכּוֹ יִנְקוּתָיו וַיְהִי כְּנֵית הוֹדוֹ וַיִּרִחַ לוֹ כְּלִבְנוֹן: ח וַיִּשְׁבּוּ יִשְׁבֵי בְצֵלוֹ יַחֲזִי דָגָן וַיִּפְרְחוּ כִּגְפָן
 זָכְרוּ כִּיִּן לִבְנוֹן: ט אֶפְרָיִם מִהִלִּי עוֹד לְעַצְבִּים אֲנִי עֲנִיתִי וְאֶשׁוּרֵנוּ אֲנִי כְּבָרוּשׁ רַעְזָן מִמֶּנּוּ
 פְּרוּךְ נִמְצָא: י מִי חָכֵם וַיְבִן אֵלֶּה נָכוֹן וַיִּדְעֵם פִּי־יִשְׂרָאֵל דְּרָכֵי יְהוָה וְצַדִּיקִים יִלְכוּ כִּם
 וּפְשָׁעִים יִפְשְׁלוּ כִּם: ז יַ מִי־אֵל כְּמוֹךָ נִשְׂא עוֹן וְעִבְרַ עַל־פֶּשַׁע לְשֹׂאֲרִית נַחֲלָתוֹ לֹא־תַחֲזִיק
 לְעַד אֶפֶס כִּי־חֲפֵץ חֵסֵד הוּא: יַ יָּשׁוּב יִרְחַמְנוּ יִכְבֹּשׁ עֲוֹנוֹתֵינוּ וְתִשְׁלִיךְ בְּמַצְלוֹת יָם
 כְּלִי־חַטָּאתָם: כ תִּתֵּן אֶמֶת לְיַעֲקֹב חֵסֵד לְאַבְרָהָם אֲשֶׁר־נִשְׁבַּעְתָּ לְאַבְתָּינוּ מִימֵי קֶדֶם:

לחיות עם הזמן

זמני השבוע

תאריך	עלות השחר		זמן ציצית ותפילין	זריחת החמה	סוף זמן ק"ש	חצות היום והלילה	מנחה גדולה	שקיעת החמה	צאת הכוכבים
	לפני הזריחה	לפני הזריחה							
ו', ז' בתשרי	4.28	5.16	5.38	6.35	9.29	12.34	1.04	6.38.6	7.03
ש"ק, ח' בתשרי	4.29	5.17	5.38	6.36	9.29	12.33	1.04	6.37.5	7.02
א, ט' בתשרי	4.30	5.18	5.39	6.37	9.29	12.33	1.03	6.36.0	7.00
ב, י' בתשרי	4.30	5.18	5.40	6.37	9.29	12.33	1.03	6.34.6	6.59
ג, י"א בתשרי	4.31	5.19	5.40	6.38	9.30	12.32	1.02	6.33.3	6.57
ד, י"ב בתשרי	4.32	5.20	5.41	6.38	9.30	12.32	1.02	6.32.0	6.56
ה, י"ג בתשרי	4.33	5.20	5.42	6.39	9.30	12.31	1.01	6.30.7	6.55
ו, י"ד בתשרי	4.33	5.21	5.42	6.40	9.30	12.31	1.01	6.29.4	6.53

לוח ללימוד הרמב"ם ז' בתשרי ה'תשפ"ד – י"ד בתשרי ה'תשפ"ד

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
ו'	ז' בתשרי	הלכות כלי המקדש והעובדים בו פרק ט! הלכות ביאת המקדש.. בפרקים אלו. פרק א.	הל' שביתת יו"ט פרק ד.	מ"ע לג. מל"ת פח. פז. עג. קסג. קסד.
ש"ק	ח' בתשרי	פרק ב-ד.	פרק ה.	מל"ת סח. קסה. מ"ע לא. מל"ת עז. עח.
א'	ט' בתשרי	פרק ה-ז.	פרק ו.	מל"ת עה. עו. מ"ע כד. מל"ת סט. ע. עא.
ב'	י' בתשרי	פרק ח-ט. הלכות איסורי מזבח.. בפרקים אלו. פרק א.	פרק ז.	מל"ת עד. מ"ע סא. מל"ת צא. צב. צג.
ג'	י"א בתשרי	פרק ב-ד.	פרק ח.	מל"ת צד. צה. צו. צז. מ"ע פו.
ד'	י"ב בתשרי	פרק ה-ז.	הל' חמץ ומצה.. בפרקים אלו. פרק א.	מ"ע ס. מל"ת ק. צח. מ"ע סב. מל"ת צט.
ה'	י"ג בתשרי	הלכות מעשה הקרבנות.. בפרקים אלו. פרק א-ג.	פרק ב.	מ"ע סג. מל"ת קמו. מ"ע סד.
ו'	י"ד בתשרי	פרק ד-ו.	פרק ג.	מל"ת קלט. קיב. מ"ע סה.

זמני הדלקת הנרות

פרשת	ירושלים		תל-אביב		חיפה		באר-שבע	
	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש
האינו-שונה	17:56	19:13	18:18	19:14	18:07	19:14	18:18	19:14
יום הכיפורים	17:54	19:10	18:16	19:12	18:05	19:11	18:15	19:11
חג הסוכות	17:47	19:03	18:09	19:05	17:58	19:04	18:09	19:05

לזכות אנשי החסד הדגולים
 הרה"ח ר' **אברהם משה דייטש** והרה"ח ר' **גבריאל גופין** שיחיו
 ולע"נ האחים הרה"ח ר' **זלמן יודא** ור' **יוסף יצחק**,
 בני הרה"ח ר' **שלום ישעי** ע"ה **דייטש**